

ehdokkaaksi vahvistaa kyllä valiokuntaa, mutta Wirtastakaan ei olisi jätettävä valiokunnan ulkopuolelle, vaan hänet olisi minun asemistani nimettävä valiokunnan varajäseneksi.

Halonen: Ihmetteli että yhdestä ulkoasiainvaliokunnan jäsenpaikasta on ryhmässä keskusteltu enemmän kuin joskus on keskusteltu ulkoministerin vaihdoksesta. Wirtasesta on yritetty tehdä ryhmän suurin mies. Yhtyi v.v. ehdotukseen.

Pekkala: Wirtasen poisheittäminen herättää ikävää huomiota ulkomailla. Tämä ei ole viisasta. Jos Fagerholm tulisi valiokunnan jäseneksi, niin se vahvistaisi valiokunnan asemaa. Viisaus sanelee, että Wirtanen on nimettävä valiokunnan jäsenehdokkaaksi.

Kivisalo: Yhtyi v.v. ehdotukseen.

Railo: Kun on väitetty, että ryhmän jäsenet ovat muodostaneet käsityksiään Ajan Suunnan ja Vaasan kirjoitusten mukaan, niin on tämän johdosta sanottava, että ryhmän jäsenet eivät sanottavastikaan mainittuja lehtiä lue. He ovat itsenäisesti käsityksensä muodostaneet.

Tanner: Ulkoasiainvaliokunnan meikalaisen jäsenen tulee noudattaa ryhmän kantaa. Wirtanen ei ole niin menetellyt. Wirtanen ei ole sopiva mies valiokunnan jäseneksi. Jos emme uskalla vaihtaa hyvää miestä huonon tilalle, niin huonosti ovat silloin asiat.

Tämän jälkeen toimitettiin äänestys Fagerholmin ja Wirtasen ehdokkaaksi nimeämisen välillä. Äänestyksessä kannatti 47 ryhmän jäsentä Fagerholmin ja 12 ryhmän jäsentä Wirtasen nimeämistä valiokunnan jäsenehdokkaaksi, joten v.v. ehdotus tällä kohtaa tuli hyväksytyksi.

Sitten toimitettiin äänestys O. Peltosen ja Wirtasen varajäsenehdokkaaksi nimeämisen välillä. Äänestyksessä kannatti 31 jäsentä Peltosen ja 23 jäsentä Wirtasen nimeämistä varajäsenehdokkaaksi, joten tässäkin kohdassa v.v. ehdotus tuli hyväksytyksi.

Todettiin että ryhmä oli hyväksynyt sellaisenaan v.v. ehdotuksen.

Voionmaa: Tahtoi tämän jälkeen pöytäkirjaan merkittäväksi, että Wirtanen ei ole ulkoasiainvaliokunnassa toiminut ryhmän ja puolueuuvoston ulkopoliittista kantaa vastaan.

Tarkistajat

Lonkainen ja hänen varamieheksensä Kilpi,
Railo ja hänen varamieheksensä Erich.

Yksimielisesti hyväksyttiin v.v. ehdotus.

2 §.

Päätetään antaa yksi valitsijamiesääni maalaisliiton ehdokkaille.

Maalaisliiton eduskuntaryhmän tekemän pyynnön johdosta ja v.v. ehdotuksen mukaisesti päätettiin antaa yksi valitsijamiesääni maalaisliiton ryhmän asettamien eduskunnan valiokuntien jäsenehdokaiden hyväksi. Vastapalvelukseksi maalaisliiton ryhmä asettaa valiokuntien jäsenehdokaslistoilleen ehdokkaakseen yhden sosialidemokraattisen ryhmän jäsenen laki- ja talousvaliokuntaan sekä samoin yhden jäsenen työväenasiaainvaliokuntaan.

3 §.

Valiokuntien puheenjohtajat.

Päätettiin v.v. ehdotuksen mukaisesti olla sillä kannalla, että eduskunnan valiokunnille asetetaan entiset puheenjohtajat.

4 §.

Aloitteitten tarkistaminen.

Puheenjohtaja ilmoitti, että v.v. on päättänyt, että ryhmän jäsenten tekemät aloitteet olisi entisen tavan mukaisesti ennen niiden eduskunnalle jättämistä annettava v.v. sekä ryhmän tarkistettaviksi ja hyväksyttäväiksi, mikäli ne eivät ole paikallista laatua.

Tiedotus merkittiin pöytäkirjaan.

5 §.

Ryhmäkuri.

Keskusteltiin jälleen ryhmäkurin tiukentamisesta.

Lonkainen: Ryhmän sisäisistä asioista on anettu tietoja ulkopuolisille ja niistä on kerrottu jopa Uudessa Suomessakin. Ryhmäkuria on ehdottomasti tiukennettava. Ehdotti, että ryhmä päättäisi, että ryhmän sisäisistä ja ryhmässä käsitellyistä asioista on ehdottomasti oltava vaiti.

Raunio: Yhtyi Lonkaisen ehdotukseen, mutta ryhmäkuriasia olisi otettava v.v. käsiteltäväksi koska ryhmän keskuudessa on huolestuttavassa määrässä alkanut ilmetä juopottelua. Tämä on niin vakava ilmiö, että siihen olisi tehokkaasti kajottava, jotta se saataisiin poistetuksi.

Lumme: Yhtyi Raunion lausuntoon. Kertoi huolestuttavista ilmiöistä ryhmän jäsenten keskuudessa.

Juutilainen: Yhtyi edellisiin.

Keskustelun päättyttyä hyväksyttiin ensin Lonkaisen ehdotus yksimielisesti, ja tämän jälkeen annettiin v.v. tehtäväksi käsitellä Raunion esittämä asia.

Työpaikkansa menettäneiden maataloustyöläisten maansaanti on
turvattava.

Ryhmän jäsen Kivisalo pyysi ryhmältä lupaa joko eduskuntakyselyn taikka aloitteen tekemiseen seuraavan asian johdosta:

Kylmäkosken Jokihaaviston kartano otettiin pika-asutuksena karjalaisten asuttamista varten. Tämän johdosta kartanon muonamiehille Kalle Salonen, Kalle Tienhaara, Väinö Hakala ja Reino Saarinen menettivät työpaikkansa. Näille muonamiehille sekä lisäksi sodassa kaatuneen muonamiehen leskelle Helvi Aholalle erotettiin yhteensä 10 hehtaarin suuruinen peltoalue, jota nämä työttömiksi joutuneet saivat viljellä kaksi vuotta, mutta kun karjalaiset palasivat kotiseudulleen, eikä mainittua kartanoa pika-asutukseen tarvittu vuokrattiin se entiselle omistajalleen, joka asuu toisella paikkakunnalla, nim. Loimaalla. Kartanossa on 130 ha peltoa, joten sen entiselle omistajalle olisi jäänyt runsaasti peltoa vuokrataksi, vaikka ei olisi tuota 10 ha saanutkaan, mutta siitä huolimatta näiltä köyhiltä muonamiehiltä, jotka olivat menettäneet työpaikkansa, otettiin viljelemänsä maapalat pois ja annettiin entiselle omistajalle. Tämä tapaus on kuohuttanut asianomaisten mieltä ja katkeroit-
tanut muittenkin mieltä. Se että karjalaiset ovat palanneet kotiseudulleen, eivätkä siis heille tarkoitettuja maita tarvitse, ei voi poistaa näiden muonamiesperheiden oikeutta maansaantiin, koska he jokapäiväisessä ovat menettäneet työpaikkansa ja yksi perhe lisäksi huoltajansa.

Katson tarpeelliseksi kertoa tämän asian kaikessa korut-
muudessaan ja saattaa sen asianomaisen ministerin tietoon. Toivon että hän ryntyy tämän ja muidenkin tämänlaatuisten epäkohtien poistamiseksi mitä tarmokkaimpiin toimenpiteisiin. Tällaisia tietoja olen kuullut muualtakin, vaikka en näin raikaita.

Asia jätettiin v.v. hoidettavaksi.

7 §.

Eduskunnan ravintolan hinnat.

Keskusteltiin eduskuntatalossa olevan Elannon ravintolan hinnoista.

Lumme: Kiinnitti huomiota eduskuntatalossa olevan Elannon ravintolan hintoihin, joita on äskettäin jälleen korotettu.

Rantala: Yhtyi edelliseen.

Syrjänen: Tämän ravintolan hinnat eivät ole sen korkeammat kuin mitä ne ovat muissa vastaavissa laitoksissa.

Bryggari: Piti ravintolan hintoja liian korkeina. Ne eivät ole verrattavissa eräisiin muihin vastaavanlaisiin ravintolahintoihin, sillä ne ovat korkeammat.

Tanner: Syysistuntokaudella useat edustajat puhuivat minulle ravintolan ruoan parantamisesta. Tämä ravintola tuottaa Elannolle tappiota. On pidetty pääasiassa mainostuksen vuoksi. Lupasi kiinnittää asiaan huomiota.

Vakaudeksi:

Puheenjohtaja.

Sinööri.

Tarkistettu:

Teijo Rantala

J. B. Malmio

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan kokouksesta, joka pidettiin pankkivaliokunnan huoneessa eduskuntatalossa 10 p:nä helmikuuta 1944. Kokous alkoi kello 18. Saapuvilla olivat: Bryggari, Erich, Hakala, Kilpi, Kulovaara, Linna, Lonkainen, Pekkala, Peltanen, O., Reinikainen, Salmenoja, Syrjänen, Tanner ja Aattela. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Aloitteet.

Otettiin käsiteltäväksi v.v. ja ryhmän hyväksyttäväksi esitetyt ryhmän jäsenten tekemät seuraavat aloitteet:

Andersson, K. y.m. toiv. al. eräiden valtionrautateiden palveluksessa olevien henkilöiden työsuhteen muuttamisesta virkasuhteeksi.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Lumme y.m. toiv. al. sotaorpojen työhuollosta annetun lain muuttamisesta.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Lumme y.m. toiv. al. raittiusopetuksen uudistamisesta.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Lumme y.m. toiv. al. äitienpäivän määrittämisestä kansalliseksi juhlapäiväksi.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Raatikainen, U. y.m. toiv. al. esityksen antamisesta työaikalain muuttamisesta.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Simonen y.m. toiv. al. sotatapaturmia koskevien asiakirjain lähettämisestä korkeimpaan oikeuteen postin välityksellä.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Pyy y.m. toiv. al. lisäyksestä vuoden 1944 tulo- ja menoarvioon palautetulla alueella sodassa tuhoutuneiden ja rappiolle joutuneiden puutarhojen uudelleen perustamista ja kunnostamista varten.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

Erich y.m. toiv. al. esityksen antamisesta armeijan oikeus-
asiamiehen toimen perustamisesta.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

Raunio y.m. lakialoite laiksi valtiopäiväjärjestyksen 6 ja 7 §:n muuttamisesta.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

Kääriäinen y.m. toiv.al. toimenpiteistä karjanlaiduntamismahdollisuuksien laajentamiseksi.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

Valta y.m. toiv.al. toimenpiteistä puolustuslaitoksen sodan-aikaisessa palveluksessa oleville suoritettavaa vuokratilaa ja maksuajan lykkäystä koskevien säännösten ulottamista koskemaan myöskin kotikuntansa ulkopuolella työskenteleviä työvelvollisia.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Jokinen y.m. lakialoite laiksi merimieslain 26 §:n muuttamisesta.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

Jokinen y.m. lakialoite laiksi merimiesten vuosilomalain muuttamisesta.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

Jokinen y.m. toiv.al. toimenpiteistä muutettujen säännösten antamiseksi meripalveluksessa olevalle tai hänen omaisilleen tapaturman johdosta suoritettavasta kertakaikkisesta korvauksesta.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Kupari y.m. toiv.al. metsästysmaiden vuokrauksen sallimisesta ainoastaan metsästysseuroille.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Rantala y.m. toiv.al. toimenpiteistä maaseudun asunto-olojen parantamiseksi.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Tuominen y.m. toiv.al. esityksen antamisesta laiksi sotatapa-turmalain muuttamisesta.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Tuominen y.m. toiv.al. toimenpiteistä sodasta palaavien asun-tokysymyksen järjestämiseksi.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Aattela y.m. lakialoite laiksi valtion viran tai toimen halti-jain oikeudesta eläkkeeseen annetun lain muuttamisesta.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Lepistö y.m. toiv.al. esityksen antamisesta hevosten ja ajoneu-vojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annetun lain muuttamisesta.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Lepistö y.m. toiv. al. selvityksen hankkimisesta kauran vilje-lyksen lisäämisen mahdollisuuksista.

Linna: Pienviljelijäin neuvottelukunnassa harkittiin millä tavalla voitaisiin lisätä syötävän viljan tuotantoa. Ajateltiin että heinänurmia voitaisiin keuhällä kääntää nurin ja kylvää kau-ralle. Kansan on pakko elää, joten on jotakin tehtävä viljan saan-nin turvaamiseksi. Jos kauraa viljellään runsaasti, niin siitä riit-tää myöskin karjan ruokintaan. Pienviljelijäin neuvottelukunta on tämän aloitteen takana.

Lepistö: Selosti asian käsittelyä pienviljelijäin neuvotte-lukunnassa. Katsottiin että leipäviljan tuotanto on koetettu saada jo niin korkeaksi, että sen lisäämiseen ei enää suuria mahdollisuuksia ole. Sen sijaan kauran viljelyksen lisäämiseen on vielä mahdolli-suuksia, joten päädyttiin tämän aloitteen tekemiseen.

Syrjänen: Piti kyllä tärkeänä tuotannon lisäämistä, mutta kun ryhmä on aikaisemmin vastustanut viljan tuotantopalkkioiden myöntä-mistä, niin tuntuisi oudolta, jos ryhmän taholta nyt esitettäisiin tuotantopalkkion maksamista kauran viljelemisestä.

Bryggari: Aloitteessa esitetyillä toimenpiteillä on merki-tystä, jos päästään sodasta irti.

Linna: Puhui vielä kauran viljelyksen lisäämisen tärkeydestä. Jos kauran viljelemisestä maksetaan lisäkorvausta, niin maanviljeli-jät pyrkivät lisäämään kauran viljelystä. Tätä asiaa on katsottava kuluttajakysymyksenä. Maanviljelijöillä on aina parempi mahdollisuus kuin kuluttajilla syödä hyvää leipää.

Pekkala: Asiasta voisi keskustella paljonkin. Torjui syytök-sen, että tämän aloitteen tekemisellä juostaisiin kilpaa maalaisliit-tolaisten kanssa. Ensi syksynä voi olla hätä. Huoli kansan toimeen-tulosta on yksinomaan vaikuttanut tämän aloitteen tekemisen.

Tanner: Ei nähnyt olevan käytännöllisiä mahdollisuuksia to-teuttaa aloitteessa esitettyä pyrkimystä.

Keskustelun päätyttyä v.v. enemmistö (ääniä ei laskettu) kat-soi, että k.o. aloitetta ei olisi eduskunnalle jätettävä.

Kivisalo y.m. lakialoite laiksi siirtoväen pika-asutustoi-minnan johdosta tiloilta poisjoutuvien työntekijäin asuttamisesta annetun lain muuttamisesta.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Pekkala y.m. toiv.al. toimenpiteistä maatalouskerhoneuvoja-opiston aikaansaamiseksi.

Hyväksyttiin aloite jätettäväksi eduskunnalle.

Eskola y.m. lakialoite laiksi viljelyspalstojen luovuttamisesta tilattoman väestön käytettäväksi.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

Sillanpää y.m. toiv.al. esityksen antamisesta avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen oikeudesta siihen sukunimeen, jota äiti lapsen syntyessä on velvollinen käyttämään.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

Sillanpää y.m. toiv.al. esityksen antamisesta kihloissa oltaessa tai avioliittolupauksin siitetyn lapsen sekä äidin oikeudellisesta asemasta, milloin isä on sodassa kuollut.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

Sillanpää y.m. toiv.al. toimenpiteistä maataloustyöväen ja varsinkin karjanhoitoalalla työskentelevien työajan järjestämisestä.

Hyväksyttiin aloite eduskunnalle jätettäväksi.

2 §.

Eduskuntakysely.

Myönnettiin ryhmän jäsenelle Linnalle oikeus tehdä eduskunnan puhemiehen kautta asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle valtiopäiväjärjestyksen 37 §:ssä edellytetty kysely, joka päättyy seuraavaan ponteen:

"Missä vaiheessa vuoden 1936 asutuslainsäädännön muuttaamista kosekva asia nykyisin on?"

3 §.

Lomapyyntöjä.

Ryhmän jäsen Syrjänen pyysi rintamalla oleviin eräisiin joukko-osastoihin tehtävän matkan vuoksi vapautusta eduskuntatyöstä t.k:n 17-25 päiviksi.

Ryhmän jäsen Lepistö pyysi yksityisasiaain vuoksi vapautusta eduskuntatyöstä t.k:n 14-19 päiviksi.

Pyyntöjä puolletaan.

V a k u u d e k s i :

Valio / Aun
Puheenjohtaja.

Heikki Aattela
Sihteeri.

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 10 p:nä helmikuuta 1944. Kokous alkoi kello 19. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Andersson, G., Andersson, K., Fagerholm, Hakala, Hillelä, Jokinen, Juutilainen, Kettunen, Kuusisto, Lehtokoski, Mansner, Nurminen, Paasonen (sairas), Perho, Pitkäsilta, Raatikainen, J., Raunio, Salmela-Järvinen, Tervo, Turkka, Wenman, Wirtanen (ulkomailla) ja Voionmaa. Ministeri Takki oli kokouksessa saapuvilla. Puhetta johti kokouksen alkupuolella Tanner ja sitten Reinikainen ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Aloitteet.

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, että v.v. on käsitellyt ryhmän jäsenten tekemiä aloitteita ja yleensä hyväksynyt ne eduskunnalle jätettäväksi. Ehdotti että ryhmä jättäisi aloitteitten käsittelyn v.v. käsittelyn varaan.

Puheenjohtajan ehdotus hyväksyttiin.

2 §.

Puheenjohtaja Tannerin selostus.

Ryhmän toisen puheenjohtajan Reinikaisen ryhtyessä johtamaan puhetta, ryhtyi puheenjohtaja, ministeri Tanner esittämään tilanneselostusta.

Puhuja mainitsi aluksi, että Italian sotarintamalla ei ole tapahtunut sanottavasti uutta. On todettava, että Nettunon sillanpääasema ei ainakaan toistaiseksi ole johtanut liittoutuneiden toimomaan tulokseen. Toisesta rintamasta ei siis ole päästy puheista pitemmälle. Churchill on lupailut, että maaliskuun puolivälissä ryhtyään toisen rintaman muodostamisyritykseen.

Tämän jälkeen puhujaselosti tapahtuneita ilmapommituksia, jotka ovat olleet varsin tuhoisia. Sotaakäyvät pitävät tätä mukavana sodankäyntitapana. Totesi, että sukellusvenesota on jokseenkin lopussa.

Puhuja siirtyi sitten itärintaman tapahtumien selostamiseen. Totesi että suunnilleen vuosi sitten tapahtui itärintaman taisteluisa käänne Stalingradissa. Saksalaiset ovat sen jälkeen jatkuvasti olleet peräytymiskannalla. Aloite on kaikkialla ollut venäläisillä. Venäläiset ovat tulleet pitkälle takaisin. Eräässä kohdassa on noin 100.000 saksalaista motissa. Ei ole tietoa onnistuvatko he murtautu-

maan siitä ulos. Meitä suomalaisia kiinnostavat erikoisesti tapahtumat pohjoisrintamalla. Saksalaisten puolustusasemat ovat tällä haavaa Narvan-Peipusjärven linjalla. Saksalaiset ovat luvanneet pitää nämä asemansa. Jos tämä linja ei kestä, niin sen takana ei enää ole luonnollisia linjoja ja silloin on olemassa vaara, että Baltian maat joutuvat Neuvostoliiton käsiin. Tämä vaikuttaisi hyvin haitallisesti Suomen asemaan. Kulku Itämerellä vaikeutuisi. Se olisi eräässä toisessakin suhteessa meille tuhoisa. Suomenlahdella on kaksi valtavaa sukellusveneverkkoa. Jos nämä alueet joutuisivat vihollisen käsiin, niin vaara Itämerellä kasvaisi huomattavasti.

Mitkä ovat Neuvostoliiton tavoitteet? Neuvostoliitto pyrkii Saksan murskaamiseen. Sillä on myös aluevaatimuksia. Se tahtoo saada itselleen yleensä entiset tsaari-Venäjän rajat. Selosti yksityiskohtaisesti näitä pyrkimyksiä.

Neuvostoliitto pyrkii saavuttamaan Balkanilla johtoaseman. Myöskin Turkilta se haluaa saada itselleen alueita. Neuvostoliiton tavoitteista on Stalin maininnut 6.11.-43 pitämässään puheessa ja samoin Molotov 1.2.-44 pitämässään puheessa.

Kommunismin laajentamispyrkimys on myöskin yksi tavoite. Tämän toteuttaminen onkin helppoa, jos Neuvostoliitto jää sotilaallisesti määrääväksi valtioksi. Nyt vallitseva suursota köyhdyttää kansoja ja väestön köyhtyminen antaa pohjaa kommunismin leviämislle.

Poliittisella alalla on tapahtumien kulku hyvin vilkasta. Mainitsi tästä eräitä yksityiskohtia. Neuvostoliiton toimenpiteellä, jonka mukaan neuvostotasavallat saavat omat ulko- ja sotakomissaarisensa, torpedoidaan Atlantin julistus. Neuvostoliiton voimistuneeseen asemaan katsoen on länsivaltojen asema ollut hyvin heikko. Niiden on ollut pakko sietää melkein pä millaisia loukkauksia tahansa. Niillä ei ole varaa rikkoo välejänsä Neuvostoliiton kanssa. Länsivalloissa näyttää kyllä vähitellen huomattavan mihin tämä johtaa. Sikäläisissä lehdissä on julkaistu narkästymistä ilmaisevia kirjoituksia. Tämä kuitenkin tuskin vaikuttaa länsivaltojen ja Neuvostoliiton välisiin suhteisiin ainakaan niin kauan kuin sota kestää.

Tämän jälkeen puhuja ryhtyi koskettelemaan Suomen asemaa. Kun Suomi v. 1941 lähti sotaan, perustui tämä siihen, että Saksa voittaa sodan. Se ei ollut outo käsitys, sillä koko maailma käsitti asian olevan niin. Nyt on asema toinen. Saksa on ehkä liikaa laajentanut rintamaansa. Se on hoitanut huonosti poliittiset asiansa ja sillä ta-

valla hankkinut iselleen vihollisia valloitetuissa maissa. Puhuja halusi kuitenkin huomauttaa, että kysymys Saksan sotilaallisesta murskaamisesta on eri asia. Saksa ei vielä ole hevillä sotilaallisesti murskattavissa.

Voimme tehdä eräitä tulevaisuutta koskevia arvioita. Voimme esim. laskea, että Neuvostoliitto ja länsivallat tulevat riitaantumaan rauhan päämääristä. Tämä ei kuitenkaan näytä mahdolliselta sodan aikana, sillä sodan loppuunsaattamisesta on päätetty Teheranissa pidetyssä konferenssissa. On myös tehty laskelmia erikoisrauhan mahdollisuudesta Saksan ja jonkin toisen valtion välillä. Tämäkin mahdollisuus on Teheranin konferenssissa eliminoitu pois. Saksalaiset puhuvat paljon salaisesta aseestaan, sen merkitystä ei ole kuitenkaan liioiteltava. Meidän on siis laskettava tosiasioiden ponjalle. On todettava asemamme yksinäisyys. Maamme asema alkaa muistuttaa talvisodan aikaa. Eroa on siinä, että maamme saa nyt vähemmän myötätuntoa kuin silloin.

Näissä oloissa tulee esiin kysymys erikoisrauhasta. On kysyttävä mitä etua saavutamme sen tekemisellä. Sen tekemistä vastaan puhuvat monet seikat. Puhuja mainitsi niistä seuraavat:

- 1) On luovuttava nykyisistä edullisista linjoista.
- 2) Emme voi luottaa tällaisen erikoisrauhan pysyvyyteen. Erikoisrauhan aikana voi tapahtua uusi hyökkäys. Tämän vuoksi ei armeijaa voitaisi päästää hajalle.

- 3) Kotona aiheutuvat vaikeudet. Kansalle ei ole helppoa selittää, että tehdään rauha, jonka mukaan menetetään alueita ja ehkä muitakin.

- 4) Ajankohdan sopimattomuus. Onko rauha tehtävä nyt kun Neuvostoliitto on voimantunnossaan. Eikö olisi odotettava länsivaltojen voimistumista.

En näe erikoisrauhan tuovan meille suuria etuja. Etu olisi se, jos se onnistuisi, mutta siitähän ei ole varmuutta. Mutta jos kuvittelee, että maailman tila ei nykyisestä parane, niin on silloin harkittava rauhan tekoa. Oli sitä mieltä, että rauha olisi tehtävä, jos sen aikaansaamiseen on mahdollisuuksia. Totesi että eräänlaisia rauhantunnusteluja on jo tehty. Rauhan ehdoista on saatu kovin erilaisia tietoja. Edellä mainitsemisiani Stalinin ja Molotovin puheissa on sanottu, että Neuvostoliitto vaatii Moskovan rauhan rajaa ja että siis olisi palattava siihen tilaan, jossa maamme oli vuonna 1941. Venäläisten kannalta arvostaen on tämä loogillinen kannanotto.

Sillä on historiallistakin pohjaa, sillä aikaisemmin Karjalan kannas kuului Venjälle. Se nojautuu tehtyyn rauhansopimukseen.

Kysymys on nyt siitä tehdäänkö rauha tarjoutuilla ehdoilla. Edullisin tarjous on Moskovon rauhan raja. Tämä on sisäisesti vaikeasti hoidettava asia. Jo Itä-Karjalan kysymys on sitä, mutta se sentään voidaan hoitaa. Mutta jos palautettu alue on jälleen luovutettava, niin miten se voidaan hoitaa? Siirtoväki tulisi takaisin. Maalaisliiton ryhmä onkin ilmoittanut, että on mieluummin taisteltava viimeiseen mieheen kuin hyväksyttävä Moskovon rauhan rajaa.

Tätä asiaa on kuitenkin katseltava muultakin kannalta kuin viimeiseen mieheen taistelemisen kannalta. Saattaa käydä niin, että venäläiset pysähtyvät Narvan linjalle. Silloin on odotettavissa hyökkäys kannaksella Suomea vastaan.

Selostaja kertoi sitten eräitä piirteitä propagandan saavuttamasta tavattomasta voimasta. Suomea vastaan on kohdistettu voimakas propagandahyökkäys. Ruotsin intressien mukaista olisi, että Suomi tekisi rauhan melkein millä hinnalla tahansa.

Nyt on Gordell Hull yhtynyt Suomea vastaan kohdistettuun propagandakampanjaan. Yhdysvaltain täällä oleva asianhoitaja Gullion on antanut meille tiedon, että Yhdysvallat pitää suotavana, että Suomi tekisi erikoisrauhan Neuvostoliiton kanssa. Tietoa ei annettu kirjallisessa muodossa.

Huhutehtailu on nyt kovasti käynnissä. Esitti eräitä näytteitä tästä m.m. Morgon Tidningin kirjoituksesta. - Puhuja mainitsi, että hän on esittänyt tällaisen analyysin nykyisestä tilanteesta. On katsottava mihinkä se meitä velvoittaa. En ota laskuihin mitä Saksa merkitsee. Meidän on jokatapauksessa saatava tieto rauhanehdoista. Selviö on, että meidän on saatava tae puolueettomuudesta ja maan suvereenisuudesta. -Jos ehdot ovat huonot, niin sitäkin tärkeämpää on saada ne tietää, jotta voitaisiin osoittaa kansalle miksi taistelua on jatkettava. Selviö on myös se, että meillä ei ole mahdollisuutta vedota Yhdysvaltain tukeen. On omin voimin pyrittävä ratkaisuun. Osoite on Moskova.

Lopuksi puhuja selosti vielä eräitä muita kysymyksiä, mainiten tällöin mm. että inkeriläisten Suomeen tulo on loppunut. Virolaisia on tullut n. 4.000. On puhuttu suurien virolaisjoukkojen tulosta, mutta niin ei kuitenkaan taida tapahtua, sillä jos virolaiset alkavat siirtyä pois kotiseuduiltaan, niin he todennäköi-

sesti siirtyvät etelään päin. Puhuja mainitsi vielä Suomen saamista kutsusta osallistua kansainväliseen työkonferenssiin ja ilmoitti, että pari päivää sitten kävi USA:n edustaja esittämässä hallitukselle toivomuksen, että Suomi jäisi pois konferenssista ja että hallituksen puolesta oli ilmoitettu, että toivomus otetaan huomioon.

Selostuksen päätyttyä kiitti puheenjohtaja Reinikainen тов. Tanneria erittäin kiintoisasta ja vakavasta selostuksestaan.

Selostuksen johdosta syntyi keskustelua.

Bryggari: Selostuksesta puuttui kohtia, joihin olisi saatava selvitystä. Väitti, että puolustuslinjat eivät ole niin luotettavia kuin luullaan, ja että Itä-Karjalan linjat tuskin kestävät. Meistä on epämieluisaa, ettei Venäjän länsirajaa ole määrätty. Onko Suomen hallitus tehnyt selväksi, mitkä ovat Suomen rajat? Ryhmämme on ne määritellyt, mutta ovatko ne hallituksen tiedossa. Toivoi annettavaksi selostuksen siitä, mikä on rajoja koskeva tavoitteemme.

Tolonen: Toveri Tanner sanoi, että yleensä uskottiin Saksan voittavan, mutta eivät kaikki ole siihen uskoneet. Omassa ryhmässämme oli epäilijöitä. Jo edellinen maailmansota osoitti, että Saksan mahdollavat voimat eivät kestäneet. Silloinkin uskottiin Saksan voittoon. Kun silloisia voimia vertailee nykyisiin, ei ole voinut olla varma Saksan voitosta. Sanoi olleensa sitä mieltä, että Venäjälle olisi ennen talvisotaa ollut annettava periksi. Kun nyt puhutaan tulevista rajoista, olisi tehtävä oma ehdotus. Se voisi olla Venäjän talvisodan edellä tekemä tarjous. Venäläisiltä olisi asiaa kuulusteltava ja hoidettava asiaa joustavasti ja heidän kanssaan saisi tinkiä. Voidaan kysyä millaisiksi vastoinikäymiset muodostuvat, jos sotaa jatketaan. Vastoinikäymisiä tulee jokatapauksessa olemaan. Maalaiset toivovat rauhaa ja jos on mahdollisuuksia saada neuvottelut käyntiin, olisi ne aloitettava. Aika olisi oikein hyväksi käytettävä. Ellei niin tehdä väsyä sotaväki. Ryhmä antakoon eväät toimintaan rauhan puolesta.

Syrjänen: Toveri Tanner sivuutti Saksan. Se osoittaa, että selostus on annettu vakavassa mielessä. Selostus tuli oikeaan aikaan. Hallitus antaa jo periksi. Ei siis ole syytä hallituksen syyttelyyn. Venäjän kanssa tehty rauha on aina epävarma. Se olisi vain toisten takuulla saatava. Silloin se voisi olla luotettava. Rauhan ajatusta harkittaessa on ensin ajateltava takeiden saamista. Asemamme ei ole sen huonompi kuin ennenkään. Meillä on onnea enemmän kuin voimaa. Hätähuutoja ei ole syytä päästää. Pommitukset kuuluvat sodan menoon.

Moskovan rauhan rajat ovat mahdottomat hyväksyä ainakin tällä hetkellä, jolloin ei vielä ole viimeinen hätä käsillä. Sotilaiden mieliala on vielä hyvä.

Peltonen, O. Selostuksessa ei ollut mitään ihmeellistä. Se oli tosilojen mukainen. Selostus oli johdonmukainen aikaisempiin näiden. Ryhmällämme on suuri vastuu. Ei ole syytä pitää suurta ääntä rauhasta. On monenlaisia huhuja, mutta niille ei voi antaa arvoa, eikä ryhmällä ole syytä juosta niiden perässä. On syytä kuulla sotilasjohtokin. Sanomalehtien tiedoista ovat tärkeämpiä ne, jotka kertovat muiden kansojen mielialoista. Jos hallituksella on tietoa rauhan mahdollisuuksista, on niitä käytettävä ja ehdot kansan tietoon saatettava. Hallituksella on syytä pyrkiä kosketukseen Moskovan kanssa.

Railo: En ole uskonut Saksan voittoon. Mutta rauhan teossa ei myös ole hätäiltävä. On otettava huomioon myöskin kotimainen oppositio. On luotettava siihen, että hallitus huolehtii rauhan teosta. Tanner sivuutti Saksan, mutta se ei ole niinkään helposti tehtävissä. Välien rikkoutuminen Saksan kanssa johtaa siihen, että saksalaiset alkavat liikehtiä ja kansamme jakautuu kantia, toiset ovat saksalaisien ja toiset venäläisten puolella. Siksi on annettava hallituksen harkita asiaa rauhassa.

Kulovaara: Hallituksen pitäisi saada kosketus Venäjän hallitukseen. Kansassa vallitseva hermostuminen olisi saatava loppumaan. Olisi julkisesti selitettävä, että hallitus on yhteydessä Moskovan kanssa.

Tuominen: Tannerin suhtautumisessa on tapahtunut selventyminen. Sillä on saatu se etu, että me selvästi rauhaan pyrkimällä saamme pitää USA:n luottamuksen, joka on meille erittäin tärkeä, koska se merkitsee loppuselvittelyssä paljon. Tanner kuittasi myönteiset puolet vähiin, mutta venäläisten ehdot olisi saatava selville. Nykyhetkellä emme saa kunnollisia ehtoja, mutta me voitamme aikaa ja sillä on oma merkityksensä. Ehkä länsivaltojen sanan merkitys myöhemmin kasvaa.

Kuittinen: Moskovan rauhan rajoja ei voida hyväksyä. Nyt on olemassa todellisia Mannerheim-linjoja. Jos kuitenkin sotilasjohto näkee, että rauha on välttämätön, niin silloin tyytymättömien joukko jää suhteellisen pieneksi. Jos me saamme erikoisrauhan, niin meidän ei pitäisi kuitenkaan joutua Moskovan holhottavaksi. Piti tärkeänä, että päästäisiin neuvottelemaan Neuvostoliiton kanssa ennenkuin se alkaa hyökätä joukkojamme vastaan.

Reinikainen: Aikaisemmin läksin siitä, että Suomen olisi ollut pysyttävä puolueettomana. Sodasta irtautuminen on hyvin vaikea-

ta. Toveri Tanner ei paljoakaan esittänyt sodasta irtautumisen positiivisia puolia. Näemme että taistelun jatkaminen loppuun saakka voi päättyä katastrofiin. Rauhasta on keskusteltava yhdessä marsalkan kanssa. Hallituksen on myös oltava yhteistyössä eduskunnan kanssa. Sotien jatkuminen on aina vahvistaunut vallankumouksellisia pyrkimyksiä. Kertasi Leninin sanat, joiden mukaan sotaa ei pidä vastustaa, koska se luo pohjaa vallankumoukselle. Talvisodan aikana olisi toivottu. Tanner saanut aikaisemmin rauhan solmituksi, mutta hän ei aluksi saanut porvallisten ministerien taholta pyrkimykselleen kannatusta, vasta kun marsalkka oli tullut samalle kannalle alkoi hallituksessakin päästä vallalle rauhan pyrkimys, mutta silloin tapahtui Summan murtuminen. Huomautti, että on otettava vakavasti huomioon se, mitä USA:ssa ja Ruotsissa sanotaan. Viittasi ruotsalaisten puoluetoverien Lindströmin ja Lindbergin sanoihin. Amerikka on meidän ystävämmme. Jos emme nyt millään tavalla reagoi Hullin lausuman johdosta, niin siitä on ikäviä seurauksia. Se on myöskin sisäpoliittisesti meille vaarallista. On mitä välttämättömyyttä saada selville Venäjän hallituksen rauhan ehdot. Käsitän, että ryhmä on yksimielinen siitä, että on suoraa tietä käyttäen Moskovasta tiedusteltava, mitkä ovat Neuvostoliiton rauhan ehdot.

Peltonen, M.: Oli tyytyväinen Tannerin tekemään analyysiin ja myös hänen esittämiinsä realiteetteihin. Niiden merkityksestä tosin voisi keskustella. Ei pitänyt länsivaltojen merkitystä yhtä vähäisenä kuin Tanner. Aloite rauhan tunnustelujen alkamisesta on tehtävä. Olisin valmis peräyttämään joukot Karhumäeltä, Äänislinnasta ja Syväriltä vanhojen rajojen taakse ja sen jälkeen tiedustelemaan rauhaa. Jos sotaa jatketaan, päästään siihen ettei enää tarvitse rauhaa tehdä. Olisi siis ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta saataisiin tietää mitä rauha merkitsee. Puhui kotirintaman mielialasta. Sotaväsymystä on. Kansa haluaa rauhaa. Hallitukselta odotetaan sangen paljon. Olisi syytä harkita hallituksen etiketin muuttamista.

Kuusela: Ei nähnyt muutosta hallituksen politiikassa. On vain nähty vaaravyöhykkeen lähestyvän. Meikäläiset ministerit ovat aina olleet sillä kannalla, että sopivan ajankohdan tultua on rauha tehtävä. Porvarillisissa piireissä on sellaista uskoa, että Suomen sotilaallinen voima kykenee torjumaan Neuvostoliiton hyökkäykset. Nämä uskojat ovat valmiit käymään sotaa. Väitti että valmistaudutaan vanhempien ikäluokkien kutsumiseen lippujen alle. Katsoi ettei ole suuria mahdollisuuksia erikoisrauhan saamiseen. Vaikka hallitus tekisi-kin myönnytysrauhan, niin maassa on piirejä, jotka ovat valmiita vie-

raan vallan avulla käymään taistelua. Piti kuitenkin tärkeänä, että Venäjän ehdoista saataisiin tieto.

Syrjänen: Huomautti että hänen lausuntoaan oli ymmärretty väärin, sillä hän ei ollut tahtonut sanoa, että kansa vastustaa rauhaa, vaan että se vastustaa häpeällistä rauhaa ja että se ei mielellään hyväksy myöskään Moskovan rauhaa.

Tanner: Antamani analyysi oli välttämätön nykyisen tilanteen vuoksi. Olen pyrkinyt välttämään ennusteluja, ja en ole niitä tehnyt nyt myöskään. Se että nyt on puhuttu saksalaisista vapaammin kuin aikaisemmin, johtuu Saksan heikentyneestä asemasta. Keskustelu on osoittanut, että kaikki eivät ota kovinkaan vakavasti tätä asiaa. On selvää, että kansa kaipaa rauhaa. Kaikki muutkin kansat kaipaavat rauhaa, mutta eivät ole sitä vielä saaneet. Totesi, että hän ei ole mennyt pitemmälle, kuin että haluaa saada tietää, mitkä ovat Neuvostoliiton rauhan ehdot. Kun ne on saatu tietää päätetään astutaanko askel eteenpäin. Martti Peltonen sanoi, että hallitusta olisi vaihdettava. Tälle tielle ei kuitenkaan ole mentävä, sillä se johtaisi siihen, että hetken kuluttua saataisiin jälleen uusia hallitusta. Toivoi lopuksi, että tästä kokouksesta ei annettaisi tietoja ryhmän ulkopuolella oleville henkilöille.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja Reinikainen totesi, että toveri Tanner on kuullut ryhmän kannan ja voi sen perusteella tehdä johtopäätöksensä.

Puheenjohtaja Reinikaisella oli kyllä kirjoitettuna päätöslauselmaehdotus, mutta hän ei esittänyt sitä kokouksen hyväksyttäväksi. Ehdotus oli seuraava:

"Sosialidemokraattinen Eduskuntaryhmä uskollisena periaatteelle, että kansainväliset riitaisuudet on ratkaistava rauhallisin keinoin eikä sotatoimin, pitää tärkeänä maamme itäautumista sodasta ja rauhantilaan pääsemistä, perustana maamme vapaus ja itsenäisyys. Tässä tarkoituksessa on hallituksen koetettava saada selvillä Venäjän rauhanehdot, jos ei muuten niin kääntymällä suoraan Moskovaan."

3 §.

Lomanpyyntöjä.

Ryhmän jäsen Syrjänen pyysi erinäisiin joukko-osastoihin tehtävän matkan vuoksi vapautusta eduskuntatyöstä t.k:n 17-25 p:ksi.

Ryhmän jäsen Lepistö pyysi yksityisasiain vuoksi vapautusta eduskuntatyöstä t.k:n 14-19 päiviksi.

Pyyntöihin suostuttiin v.v. ehdotuksen mukaisesti.

Ryhmän jäsen Simonen pyysi tilintarkastustehtävien vuoksi vapautusta eduskuntatyöstä ensi viikon ajaksi.

Pyyntöön suostuttiin.

V a k u u d e k s i :

T a r k e i s t e t t u :

Edvard Syrjänen

Uuno Peltonen

Puheenjohtaja.

Antti Aattela

Sinetti.

P ö y t ä k i r j a

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 29 p:nä helmikuuta 1944. Kokous alkoi kello 12,30. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Andersson, G., Koponen(sairas), Lindqvist(sairas), Paasonen(sairas) ja Turkka. Kokouksessa oli saapuvilla ministeri Aaltonen sekä puoluetoimikunnan jäsenet Ketö, Manninen, Kilpi, E., järjestösihteeri T. Aaltonen, SAK:n puheenjohtaja E. Vuori, ministerit Aura ja Takki, piiris sihteeri E. Palonen ja toimittaja A. Airisto. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Ryhmäkokouksesta ei ole annettava tietoja.

Päätettiin, että tämän ryhmäkokouksen keskusteluista ja päätöksistä ei ole annettava tietoja ulospäin.

2 §.

Suhtautuminen Neuvostoliiton rauhanehtoihin.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen Neuvostoliiton rauhanehtoihin.

Tanner: Olemme ¹²askettain saaneet kuulla eduskunnassa pääministerin tiedonannon Neuvostoliiton esittämistä rauhanehdoista. Ehtoja tarkastellessa huomataan, että niiden joukossa on eräitä mahdottomia. Erittäin vastenmielinen ehto on saksalaisten internoimisvaatimus. Tämä on mahdoton ehto. Myöskin rajakysymys on hyvin vaikea ehto. Sotavankien luovuttamista koskeva ehto on sikäli häpeällinen, että se on yksipuolinen. Suomalaisten vankien palauttaminen ei siis tämän ehdon mukaan nyt tulisi kysymykseen. Edellä selostetut ehdot olisi heti kiemurtelematta hyväksyttävä. Myöhemmin olisi keskusteltava armeijamme demobilisoinnista, korvauskysymyksestä, Petsamon piiristä ja Hangon kysymyksen on ollut sikäli esillä, että venäläiset ovat ilmoittaneet, että siitä on lupa keskustella, on kuitenkin vaikea sanoa olisiko tällaisesta keskustelusta mitään tulosta.

Olemme nyt vaikean kysymyksen edessä. Se on vaikea sekä ulkopoliittisesti että sisäpoliittisesti. Länsivallat ovat saaneet tietoonsa nämä ehdot. Venäjä on koettanut pukea ne kauniiseen muotoon, joten niiden todellinen sisältö ei heti tule näkyviin.

Yhdysvalloissa on Hearst'in lehdistö kirjoittanut näistä ehdoista ja sanonut, että ne ovat orjuuteen johtavia. Tämä osoittaa, että siellä päin näytään ymmärtävän asemaamme. Ruotsista päin on,

jopa viralliseltakin taholta, tullut kehoituksia tehdä sopimus Neuvostoliiton kanssa.

Puhuja totesi, että jos Suomi nyt irtautuu sodasta, niin sen tapauksen psykologinen vaikutus tulee olemaan hyvin suuri. Siksi Saksa vastustaa Suomen irtautumista, sehän saa myöskin tärkeitä metalleja maastamme m.m. kuparia ja nikkeliä.

Myöskin sisäpoliittiset vaikeudet ovat suuret. Vuoden 1940 rajojen hyväksyminen tuntuu hyvin vaikealta. Maalaisliiton ryhmä samoin kuin kokoomuksenkin ryhmä ja luonnollisesti myöskin ikl:n ryhmä ovat vastaan. Huomaamme siis miten vaikeata on sisäpoliittisistakaan syistä saada näille ehdoille hyväksymistä.

Mitä merkitsee näiden ehtojen hyväksyminen?

- 1) Armeija on tuotava takaisin ja riisuttava aseista.
- 2) Ulkomaankauppa katkeaisi kokonaan.
- 3) Suurin vaara sisältyy siihen, että venäläisten vastaisista vaatimuksista ei ole tietoa.

Hallituksessa emme paljoakaan usko siihen, että näihin ehtoihin saataisiin lievennyksiä. Mahdollisesti koko asia valuu hiekkaan. Hallitus tahtoo kuitenkin jatkaa rauhan tunnusteluja. Tentaisiin oma vastaehdotus, jossa katsottaisiin miten pitkälle myönnetyksissä meidän maamme taholta voitaisiin mennä.

Ellei eduskunta hyväksy hallituksen toimenpiteitä, niin silloin hallitus todennäköisesti eroaa.

Voionmaa: Kuulin mielihyvin hallituksen tiedonannon, se toi tosiasiat tietoomme. Eduskunnan pitäisi antaa hallitukselle lupa jatkaa rauhan tunnusteluja. Näen tulevaisuuden niin synkkänä, että paljon suuremmatkin uhraukset saattavat tulla kysymykseen. Ryhmän on etupäässä oltava ajamassa rauhan asiaa. Piti tärkeänä, että maamme sotavoima ei riisuttaisi aseista. Pahin seikka tässä asiassa on Saksan kysymys. Olemme tulleet siihen, että tämä suhde on purettava. Se ei ole tuonut toivottua tulosta. On vedetty vesiperänuotta. Meillä on sekä poliittinen että moraalinen oikeus tämän suhteen purkamiseen.

Reinikainen: Piti selvänä, että hallitukselle myönnetään oikeus jatkaa rauhan tunnusteluja. Asian vakavin puoli on ristiriita oman kansan keskuudessa. Toinen ristiriita on riita Saksan kanssa. Hallitus pitää asian vaikeimpana puolena suhdettamme Saksaan. Puhuja oli sitä mieltä, että neuvotteluja ei ole katkaistava. Päämajan kannasta olisi saatava selvyys. Tuntuisi siltä, että ylipäällikkö pitää sotilaallista ja poliittista asemaa hyvin vakavana. Jos neuvottelut nyt

pääsevät katkeamaan on sotaa jatkettava. Ei ole tiedossa mitään, joka muuttaisi tilanteen Saksalle edullisemmaksi. Jos siis ei näytä olevan mitään toiveita siitä, että sotaonni kääntyisi, on silloin nähtävä se mahdollisuus, että edessäpäin odottaa katastrofi ellei päästä irtautumaan sodasta. Tämän asian voisi hoitaa Mannerheimin päiväkäskyllä ja hallituksen julkilausumalla. Huomautti, että SAK:n taholla ilmenee voimakasta rauhan kaipuuta. Kosketteli elintarvikekysymystä. Jos Saksa menettää Baltian maat, vaarantaa se liikennettämme Suomenlahdella ja Itämerellä. Tavaroiden kuljetus vaikeutuu suuresti. Puhuja mainitsi vielä Suomen ja Amerikan välisistä suhteista. Halusi antaa sellaisen neuvon, että neuvotteluja ei olisi katkaistava. Ryhmän toimihenkilöiden olisi neuvoteltava rauhankysymyksestä toisten eduskuntaryhmien edustajien kanssa.

Kuittinen: Hallituksen tiedonanto oli murheellinen. Asiassa on koetettava päästä eteenpäin. Suomalaiselta taholta olisi tehtävä vastaehdotus. Raja olisi saatava siirretyksi itään päin ainakin niin paljon, että se kulkisi Viipurin itäpuolelta suoraan Vuokseen. Venäläisillä voitaisiin ehkä tarjota korvausta pohjoisesta. Viittasi Saiman kanavan merkitykseen. Neuvotteluissa olisi koetettava saada ehtoja lievennetyiksi.

Hiltunen: Yhtyi Voionmaan ja Reinikaisen lausuntoihin. On valitettavaa, että porvarillisissa ryhmissä ei oteta tosiasioita huomioon. On paha seikka se, ettei tiedetä päämajan kantaa. Se olisi lähitulevaisuutta ajatellen tärkeä tietää. Joukoissa on sotaväsymystä suuressa määrässä. Upseeristossa sitä ei niin paljoa ole. Mitä Venäjän ehtoihin tulee, niin niistä ei voi muuta sanoa kuin että ne ovat raskaat. Moskovon rauhan rajat ovat itä-suomalaisille raskaat. Ei ole suuria mahdollisuuksia päästä asiassa eteenpäin, mutta niitä mitä on, on käytettävä. Tämä siksi että voimme osoittaa maailmalle vilpittömyyttämme. Me tiedämme miten suuriin vaikeuksiin joudumme, jos väestöä on jälleen evakuoitava. Mieliä tulee olemaan toinen kuin aikaisemmin. Poliittiset ristiriitaisuudet tulevat olemaan suuret. Ryhmän olisi yksimielisesti hyväksyttävä hallituksen tähänastiset toimenpiteet.

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, että päämaja ei halua puuttua asiaan, koska se pitää tätä poliittisena kysymyksenä. Huomautti, että tänään on helppo sanoa kuljettavan hallituksen linjaa. Se ei kuitenkaan helpoita asiaa, sillä ristiriidat tulevat esiintymään hallituksen sisällä.

Pekkala: Ryhmä on kohtalokkaan ratkaisun edessä. Pääministerin selostus ei ollut niin pessimistinen kuin se selitys, joka täällä annettiin. On kaksi vaihtoehtoa: taistella tai tehdä sovinto. Mitä nämä kumpikin merkitsevät? Taistelu on kohtalokas, sen tulos on etukäteen selvillä. Maalaisliitto on ulkopoliittisesti typerä. Asia on sisäpoliittisesti vaikea hoitaa. Mutta jos tiedetään mitä mieltä Mannerheim on, niin asian hoitaminen helpoittuisi. Neuvotteluja ei missään tapauksessa saa päästää katkeamaan. Aikaa ei ole hukattava.

Merkittiin pöytäkirjaan, että ruotsalaisen kansanpuolueen eduskuntaryhmä halusi kosketusta ryhmän kanssa.

Asia järjestettiin.

Keskustelu jatkui.

Bryggari: On hyvä että ryhmä saa lausua mielensä siitä onko irtauduttava sodasta. Ryhmämme on selvästi sanonut, että pyrimme vuoden 1939 rajoihin. Emme siis ole olleet minkäänlaisen valloitus-sodan kannalla. Tämä olisi meikäläisten ministerien pitänyt tuoda julki. On kerrottu, että jo vuosi sitten olisi ollut mahdollista tehdä rauha. Jos tämä on totta, on tehty raskas virhe kansaa kohtaan kun rauhaa ei silloin tehty. Sodan jatkaminen merkitsee maan itsenäisyyden menettämistä. Sopimukseen pääsemällä voitetaan aikaa. Tanner ilmoitti, että päämaja on katsonut tämän asian poliittiseksi, mutta aikaisemmin se ei ole ollut yhtä hienovarainen. Päämajan olisi otettava selvempi kanta. Sotaväsymys on suuri. Lentopommitukset saattavat suuren joukon kansalaisia asunnottomaksi. Sodasta on irtauduttava.

Linna: On tarpeetonta kuluttaa aikaa menneiden asioiden muisteleamiseen. On harkittava mitä nyt on tehtävä. Neuvotteluja on jatkettava. Mahdollisesti jäädään yksin. Oli keskustellut asiasta maalaisliiton johtavien henkilöiden kanssa ja sanoi heidän pitävän Neuvostoliiton ehtojen hyväksymistä itsemurhana. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan olisi puhuttava vastaehdotuksesta, kuten Kuittinen mainitsi. On hallituksen asia harkita millainen vastaehdotus olisi tehtävä.

Reinikainen: Ilmoitti olleensa kosketuksissa ruotsalaisen kansanpuolueen eduskuntaryhmän kanssa, ja että mainittu ryhmä hyväksyy hallituksen ehdotuksen tunnustelujen jatkamisesta. Lisäksi siellä harkitaan olisiko hallituksen annettava joitakin neuvoja. Mainittu ryhmä on vielä sitä mieltä, että asiaa ei saada ryhmässä valmiiksi kello 16 mennessä, joten asian käsittely eduskunnassa olisi siirret-

tyä myöhemmäksi.

Myönnettiin puheenvuoro Kedolle ja Vuorelle.

Keto: Ilmoitti ensin yhtyvän Bryggarin käsitykseen. Maalaisliiton kanta on puhdasta taktiikkaa. Sosialidemokraattinen ryhmä voi hyvin puolustaa kantaansa. Ehdot ovat kyllä raskaat, mutta ne voisivat olla raskaammakin. Neuvottelujen tie on vietävä loppuun. Missään tapauksessa niitä ei ole päästettävä katkeamaan. En ymmärrä internoimisvaatimusta, mutta katson, että siinäkin on erilaisia mahdollisuuksia. Moskovan rauhanehtoihin voidaan ehkä saada lievennyksiä. Ehkä Hanko voidaan pelastaa. On koetettava pelastaa se mikä pelastettavissa on.

Vuori: Täällä on viitattu SAK:n kantaan. SAK:n työvaliokunta on lähtenyt kylmistä tosiasioista. On harkittu määrättyjä seikkoja ja lähdetty eräistä edellytyksistä kannanottoa määriteltäessä. On katsottu: 1) että Saksa ei selviydy voittajana tästä sodasta; 2) että ei synny vakavaa ristiriitaa sodan aikana Neuvostoliiton ja sen liittolaisten välillä; 3) Jos sotaa jatketaan, niin Suomi ei yksin pysty pitämään riittävän kauan puoliaan Neuvostoliittoa vastaan. Tämä johtaisi maamme miehittämiseen. Voisi tietysti ajatella jonkin ihmeen tapahtumista, mutta sen varaanhan ei mitään voida rakentaa. Jos sotaa jatketaan, niin menetetään Englannin ja Yhdysvaltain mahtavien ammattijärjestöjen Suomea ja maamme ammattiyhdistysliikettä kohtaan osoittama ymmärtämys, niin myös kävisi Ruotsin ammattijärjestön kohdalta. Tulisimme siis eristetyiksi suurista demokratioista. Jos taas hyväksymme sopimuksen, niin sekään ei merkitse kärsimysten loppumista. Saksan taholta tulemme kohtaamaan vaikeuksia. Myöskin taloudelliset vaikeudet ovat suuret. Itse pääksymyksen ratkaisu voi aiheuttaa sisäpoliittisen kriisin. Olemme siis avoimin silmin katsoneet vaikeuksia. Työvaliokunta on siis sillä kannalla, että neuvotteluja olisi jatkettava positiivisessa mielessä. Katsoimme tämän olotilaksi, joka päättyy yleisessä rauhantilassa. Jos syntyy sisäpoliittisia kriisejä, niin asian hoitaminen vaikeutuu tavattomasti.

Pitkäsilta: Pitäisi olla selvää, että ryhmä ei voi olla muulla kannalla kuin sillä mikä ilmeni hallituksen tiedonannossa. Ei ole syytä liioitella sisäpoliittisia vaaroja. Jos ryhmän hallituksessa olevat jäsenet eivät katso voivansa toimia neuvottelujen jatkamisen hyväksi, niin silloin heidän olisi annettava tilaa niille voimille,

joilla on halua viedä asiaa positiivisesti eteenpäin. Ryhmän on otettava kanta ja toimittava sen puolesta.

Tanner: Näen tien synkkänä edessämme, siitä johtuu pessimismini. Huomautti Pitkäsillan lausunnon johdosta, että pääministerin tiedonannon viimeinen kappale, jonka luki, on hänen kynästään lähtöisin.

Jokinen: Yhtyi Bryggarin, Pekkanen ja Kedon lausuntoihin. Jos ei nyt tehdä rauhaa, niin vaarannetaan maan itsenäisyys. Saksalaisten internoiminen on joskus jokatapauksessa tehtävä. Ryhmän ei tarvitse hävetä, jos hylätään fascistien ystävyys.

Väisänen: Ehdot ovat sellaisia, että niihin ei voida suostua. Ne ovat niin huonot, että itsenäinen maa ei niitä voi hyväksyä. Ne johtavat maan itsenäisyyden menettämiseen. Viittasi sisäpoliittiseen vaaraan.

Kääriäinen: Viittasi erääseen Tannerin aikaisempaan lausuntoon. Ryhmä ei ole ollut valtaushankkeiden kannalla. Maalaisliiton keskuudessaan ei olla yksimielisesti sodan jatkamisen kannalla. Kannatti hallituksen tiedonannon hyväksymistä. Saksalaisten kanssa olisi neuvoteltava joukkojen poisviemisestä.

Tuominen: Yhtyi Reinikaisen lausuntoon. Ryhmä on yksimielinen siitä, että neuvotteluja on jatkettava. Oli sitä mieltä, että hallituksen kannanoton takana täytyy olla päämajan suostumus, se ei ole muuten ymmärrettävissä. Ryhmän taholta esitettävän lausunnon tulee olla diplomaattinen ja varovainen. Olisi välttyttävä sanomasta, että ryhmä hyväksyy ainakin hallituksen tiedonannon, kuten ruotsalaisen kansanpuolueen eduskuntaryhmän taholta ilmoitettiin asiasta lausuttavaksi.

Kulovaara: Viittasi Tannerin puheeseen Hesperian puistossa vuonna 1941, jossa Tanner ilmaisi, että Suomella ei ole imperialistisia pyrkimyksiä. Jos olisimme voineet tilannetta hallita, meillä kenties olisi nyt paremmat mahdollisuudet rauhan tekoon. Mahdollisuutta sodasta irtautumiseen ei ole päästettävä menemään ohi.

Lepistö: Käsitin pääministerin tiedonannon niin, että hallitus ei ilman muuta ole valmis hyväksymään esitettyjä ehtoja, vaan että se tulee koettamaan saada neuvottelujen kautta niitä lievennetyiksi. Tässä kokouksessa ei pitäisi päättää muusta kuin siitä, että annetaan hallitukselle valtuus jatkaa neuvotteluja.

Wirtanen: Lausui tyytyväisyytensä ryhmässä käydystä keskustelusta. Ryhmässä on voimakasta pyrkimystä päästä irti sodasta. Voi olla kahtiaimenon vaara. Olisi koottava ne voimat, jotka ovat rau-

han aikaansaamisen kannalla. Mikäli tiedän on marsalkka äskettäin käynyt kaupungissa ja luulisin, että hallitus on hänen kannastaan selvillä. Mannerheimin kanta vaikuttaa maalaisliiton ja kokoomuksen ryhmiin. Uskon, että ryhmämme yksimielinen kannanotto vaikuttaa porvarillisiin ryhmiin. Piti tärkeänä, että myöskin puoluetoimikunta saisi sanoa asiasta sanansa. Ehkä eduskunnan ratkaisua ei olisi vielä tehtävä. Olisi neuvoteltava toisten ryhmien kanssa ja koetettava saada mahdollisimman suuri enemmistö rauhan pyrkimyksen taakse.

Lehtokoski: Rauhan ehdot ovat raskaat, mutta jos ei muuta mahdollisuutta ole, on nekin hyväksyttävä. Jos olisi käytettävänä jokin muu tie, niin silloin ei näitä ehtoja olisi hyväksyttävä. On viitattu siihen, että lopullisessa rauhanteossa voitaisiin saada lievennyksiä, mutta tämän varaan ei paljoa voida rakentaa. On sanottu, että neuvotteluja ei ole katkaistava, mutta tähän ei riipu yksin suomalaisista.

Mansner: Yhtyi Wirtaseen siinä, että asiaa olisi koetettava hoitaa niin, ettei eduskunnassa mentäisi suoraan asiasta äänestämään, vaan asiasta neuvoteltaisiin ryhmien välillä. Tilanne on kehittynyt sellaiseksi, että jonkinlainen ratkaisu on koetettava saada aikaan. Ehkä puoluetoimikunta ja ryhmän v.v. harkitsevat yhdessä mitä menetelytapaa nyt olisi noudatettava.

Welling: Olen rauhanneuvottelujen kannalla. Kyllä Suomen taholta voitaisiin tehdä vastatarjous, esim. se mitä Venäjä ensin meiltä vaati. Päämajan kanta olisi saatava tiedoksi. Sotilaalliset voimamme eivät riitä Neuvostoliiton hyökkäystä vastustamaan.

Halonen: On valitettavaa, jos vain ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmä ja meidän ryhmämme hyväksyisivät hallituksen kannanoton. Olisi koetettava saada yhteistä esiintymistä aikaan.

Pyy: Yhtyi Lepistön ja Tuomisen lausuntoihin. Rauhan pyrkimystä on jatkettava. Oli valmis siihenkin, että jos koko maan etu niin vaatii, Moskovan rauhan rajat uudelleen hyväksyttäisiin. Kannatti neuvotteluja toisten ryhmien kanssa. Hallitusta ei olisi nyt hajoitettava. Hallituksen hajottaminen vahvistaisi vihollisen asemaa. Vakuutti että Karjalan kansa tulee ymmärtämään tilanteen.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja totesi, että eduskunnassa tulee ensin suoritettavaksi keskustelu, jonka päätyttyä:

1) Voidaan hyväksyä hallituksen tiedonanto ja siirtyä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

2) Voidaan esittää päätöslauselmaehdotus päiväjärjestykseen siirtymismuodoksi.

3) Voidaan lähettää asia perustuslakivaliokuntaan.

Todennäköistä on, että eduskunta tulee siirtymään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Tämän jälkeen joudutaan hallituksessa ratkaisemaan asian yksityiskohdat. Ja silloin tulee riita.

Tämän jälkeen yksimielisesti päätettiin, että ryhmä tulee kannattamaan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Päätettiin, että ryhmän puolesta valmistetaan lyhyehkö ilmoistusluontoinen puheenvuoro.

Keskusteltaessa siitä kuka ryhmän puolesta puhuu nimettiin ehdokkaiksi Reinikainen ja Voionmaa.

Toimitetussa äänestyksessä (ääniä ei laskettu) puheenjohtaja totesi, että ryhmä on päättänyt valita Reinikaisen puheen pitäjäksi.

Puheen valmistajiksi valittiin Reinikainen ja Voionmaa.

Päätettiin, että ryhmän v.v. ja puoluetolimikunta yhdessä tarkistavat lausunnon.

3 §.

Ryhmän ja valmistavan valiokunnan kokouksen aika.

Päätettiin, että ryhmän valmistavan valiokunnan kokous pidetään tänään kello 16,30 ja että kokoukseen pyydetään myöskin puoluetolimikunnan jäseniä saapumaan.

Edelleen päätettiin, että ryhmän kokous pidetään tänään kello 17,30.

4 §.

Eduskunnan istunnon aika.

Päätettiin esittää eduskunnan puhemiehelle, että eduskunta kokoontuisi tänään asiasta päättämään vasta kello 18 eikä kello 16, kuten puhemies on ilmoittanut.

V ä k u u d e k s i :

Väinö Tanner
Puheenjohtaja.

Yrjö Aattela
Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

August Vack

Pekka Railo

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan kokouksesta, joka pidettiin pankkivaliokunnan huoneessa eduskuntatalossa 29 p:nä helmikuuta 1944. Kokous alkoi kello 16,30. Saapuvilla olivat: Bryggari, Erich, Hakkila, Kilpi, Kujala, Kulovaara, Kuusisto, Lehtokoski, Lepistö, Linna, Lonkainen, Pekkala, Peltonen, O., Reinikainen, Salmenoja, Syrjänen, Tanner, Tolonen, Voionmaa ja Aattela sekä ministeri Aaltonen ja puoluetolimikunnan jäsenet E. Kilpi, J.V. Keto, S. Manninen ja O. Hiltunen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Ryhmän puolesta eduskunnassa esitettävän lausunnon tarkistus.

Ryhmäkokouksen tänään antaman tehtävän mukaisesti otettiin tarkistettavaksi Reinikaisen ja Voionmaan ryhmän puolesta eduskunnassa esitettäväksi laatiman lausunnon luonnos.

Reinikainen esitti kokoukselle lausuntoluonnoksen. (Liite 1)

Pekkala: Totesi, että Reinikainen on lausunnossa pyrkinyt sanomaan että voidaan erota sodasta.

Keto: Yhdyn muuten lausuntoon, mutta ensimmäisen kappaleen viimeinen lause: "Muita tavoitteita ei Suomen taistelulla ole ollut" olisi poistettava.

Tanner: Minunkin mielestäni olisi ensimmäisestä kappaleesta poistettava eräs lause nim. se joka kuuluu "Tätä on syytä korostaa koska ei aina näin ole tapahtunut".

Keskustelu keskeytettiin joksikin aikaa ja päätoimittaja Kilpi, ministeri Aaltonen ja ryhmän jäsen Voionmaa menivät vielä tarkistamaan lausuntoluonnosta.

Kun e.m. henkilöt olivat tarkistuksen suorittaneet jatkettiin asian käsittelyä ja lausuntoluonnos hyväksyttiin ryhmälle esitettäväksi.

2 §.

Ilmoitus eräiden toisten eduskuntaryhmien kannasta.

Ryhmän toinen puheenjohtaja Reinikainen ilmoitti, että saadun

tiedon mukaan maalaisliiton, kokoomuksen ja edistyksen eduskuntaryhmien taholta tullaan eduskunnan istunnossa ilmoittamaan, että esitetyt rauhanehdot ovat mahdollottomat hyväksyä. Luonnollisesti ikk:n ryhmä on myöskin tällä kannalla.

Tiedonanto merkittiin pöytäkirjaan.

V a k u u d e k s i :

Väinö Tanner

Puheenjohtaja.

Yrjö Järvelin
Sihteeri.

(Tansijäsenet)

Vaikka ne vaikeudet ja vaarat, jotka tällä hetkellä ovat hävittäjän rauhan jälleerakentamisen tie lle näyttävätkin melkein voittamattomilta ja vaikeita näin astinen olosuhteet, josta ei ole ollut eduskunnalle selostuksen tilanteesta sekä suoda eduskunnalle tilaisuuden odotettua suotuisaa tulosta, näyttää olevan vaikea purkaa, eivät ta lausua sanansa siitä, miten maamme asioita tänä raskaana ja maamme koh talolle ratkaisevana ajankohtana olisi hoidettava sekä miten tässä ti lanteessa olisi meneteltävä. Se ilmoitus, jonka hallitus nyt äsken an toi oli raskas kuulla ja esitetyt aselepoehdot erittäin ankarat. Selos tus oli kuitenkin selvä eikä siinä liene jätetty mitään asian ratkaisuun vaikuttavaa sanomatta. (Tätä on syytä korostaa koska ei aina näin ole tapahtunut.) Hallitus on usein ilmoittanut, ettei mitään sopimuksia ei julkisia eikä salaisia ei suullisia eikä kirjallisia ole tehty minkään vieraan vallan kanssa eikä sellaiseen ole Suomen kansa valtakirjaa anta nutkaan. Suomi on taistellut vain vapautensa ja itsenäisyytensä puoles ta. Mitä nyt on tehtävä on vaikeasti ratkaistava kysymys. Yksimielisiä täytyy ~~myöntää~~ meidän olla siitä, että maamme vapauden ja itsenäisyyden säilyminen on asia, josta on jyrkästi pidettävä kiinni ja josta ei voida tinkiä. Muita tavoitteita ei Suomen taistelulla ole ollut.

Maailmansodan jälkeen saivat useat Euroopan pienet kansat va pautensa ja itsenäisyytensä. Tänä aikana me ovat näyttäneet että kehi tys näissä maissa on ^{maamme} käynyt joka suhteessa voimakkaasti eteenpäin. Tämä pitää erityisesti paikkansa meidän maahamme nähden. Meidän maassammehan itsenäisyyden vapaassa ilmapiirissä on kehitys taloudellisella, siviis tyksellisellä ja sosiaalisella alalla mennyt valtavasti eteenpäin. Maa on aivan toinen kuin ennen itsenäisyyttämme. Ja kun tuli taistelu maam me vapauden ja itsenäisyyden puolesta on kansamme suorittanut sen taval la, joka hakee vertaansa maailmanhistoriassa. Vapautemme lunnaat on meillä kalliisti maksettu. Jos kellä on Suomen kansalla oikeus elää os- vapaana ja itsenäisenä.

Kauvan kestäneessä sodassamme on nyt saavutettu käännekohta, jolloin on tullut vakavasti kysymykseen kuluttavan ja verisen sodankäyn nin jatkaminen tai aselevon tekeminen myöhemmin seuraavan rauhan solmia mista varten. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on yksimielinen siitä t- en ettei nyt alkuunsaatuja rauhantunnusteluja ole mitenkään päästettävä katkeamaan, vaan niitä on pyrittävä jatkamaan ja kehittämään mahdollisim man siedettävien rauhanehtojen saamiseksi. Me katsomme tämän tien niis- ä sä oloissa, joihin on jouduttu, oikeammaksi ja myöskin varmemmaksi kuin kuluttavan ja hävittävän taistelun jatkamisen.

Vaikka ne vaikeudet ja vaarat, jotka tällä hetkellä ovat hävitetyn rauhan ^{rauhan siirtämisessä} jälleenrakentamisen tielle näyttävätkin melkein voittamattomilta ja vaikka tähän astinen asetoveruus, josta ei ole ollut odotettua suotuisaa tulosta, näyttää olevan vaikea purkaa, eivät tällaiset seikat mielestämme saa estää sen neuvottelutien valitsemista sodasta irtaantumiseksi, joka näyttää maallemme ja kansallemme tällä hetkellä välttämättömältä.

Todeten, että samanlaiset ajatukset ovat hallitustakin johtaneet ^{socialidemokratisen} ~~socialistinen~~ eduskuntaryhmä yhtyen hallituksen pyrkimyksiin kehoittaa hallitusta jatkamaan alkamiaan ratkaisevia toimenpiteitä. Tässä mielessä ryhmämme äänestää yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta.

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 29 p:nä helmikuuta 1944. Kokous alkoi kello 17,45. Nimenhuutoa ei toimitettu. Kokouksessa olivat saapuvilla ryhmän jäsenten lisäksi ministeri Aaltonen sekä puoluetoimikunnan jäsenet J.V.Keto ja S. Manninen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Ryhmän puolesta eduskunnassa esitettävän lausunnon tarkistus.

Tänään aikaisemmin pidetyn ryhmäkokouksen päätöksen mukaisesti otettiin nyt tarkistettavaksi ryhmän puolesta eduskunnassa esitettävän lausunnon luonnos, jonka olivat valmistaneet Reinikainen ja Voionmaa sekä ryhmän v.v. yhdessä saapuvilla olleiden puoluetoimikunnan jäsenten kanssa tarkistanut.

Reinikainen esitti lausuntoluonnoksen. (Liitteenä v.v. pöytäkirjassa 29/2 -44.)

Lausuntoluonnos hyväksyttiin v.v. ja puoluetoimikunnan jäsenten yhteisen kokouksen ehdotuksen mukaisesti.

2 §.

Ilmoitus eräiden toisten eduskuntaryhmien kannasta.

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, että porvarillisista eduskuntaryhmistä maalaisliiton, edistyksen, kokoomuksen ja ikl:n ryhmät tulevat esittämään perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymismuodon, jossa ilmaistaan, että esitetyt rauhanehdot ovat mahdottomat hyväksyä.

Puhuja oli sitä mieltä, että tämä johtaa sisäpoliittiseen repeämään.

Mansner: Eikö asian käsittelyä eduskunnassa olisi vielä siirrettävä huomiseen. Olisi koetettava saada tietää päämajan kanta. Toisten eduskuntaryhmien kanssa olisi asiasta neuvoteltava.

Wirtanen: Piti välttämättömänä sitä, että asian ratkaisua vielä koetettaisiin siirtää. Päämajan kannasta olisi ehdottomasti saatava selko.

Tanner: Katsoi ettei tässä vaiheessa ole muuta mahdollisuutta kuin antaa asian mennä tämänhetkiseen ratkaisuunsa.

Keskustelu päättyi tähän.

Puheenjohtajan antama ilmoitus merkittiin pöytäkirjaan.

V a k u u d e k s i :

Väinö Ianni

Puheenjohtaja.

Yrjö Aattela
Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

Aino Malkamäki.

Hilma Kuivakanto-lehto

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 10 p:nä maaliskuuta 1944. Kokous alkoi kello 15. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Hakkila, Juutilainen, Kilpi, Koponen (sairas), Kujala, Kupari, Linna, Paasonen (sairas), Peltonen, M., Raunio, Salovaara ja Syrjänen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Läsnäolo-oikeus.

Toimittajat N. Teerimäki ja A. Airisto, järjestösihteeri T. Aaltonen ja piirisihteeri E. Palonen pyysivät lupaa olla saapuvilla ryhmäkokouksessa, suositteli Salmenoja.

Pyyntöön suostuttiin.

2 §.

Mätäsvaaran ty:n kirje.

Esiteltiin Mätäsvaaran ty:n kirje, jossa esitetään yhdistyksen vuosikokouksen kanta rauhankysymyksestä. (Liite 1)

Kirje merkittiin saapuneeksi.

3 §.

Tannerin selostus.

Ryhmän puheenjohtaja esitti rauhankysymystä koskevan selostuksen.

Puhuja huomautti aluksi, että tasan kuukausi sitten suoritettiin ryhmässä perusteellinen keskustelu rauhankysymyksestä. Sovittiin silloin siitä, että Suomen olisi ^{mitään} ~~saava~~ ^{de} tietää Neuvostoliiton rauhan ehdot. Ehdot ovat tulleet tietoomme. Kertoi asian käsittelystä eduskunnassa. Totesi, että ehtojen tietoon saaminen on selventänyt asemaa. Asia on herättänyt ulkomailla erikoista huomiota. Vaikutus ei ole ollut maallemme yksinomaan suopea. Ruotsissa on yleensä vallalla sellainen sävy, että esitetyt ehdot ovat lievät ja että Suomen olisi ne hyväksyttävä. Ruotsi ei ole tässä asiassa esiintynyt oikein puolueettoman maan tapaan. Englannissa ja Yhdysvalloissa pidetään myös ehtoja lievina, jopa jalomielisinäkin. Siellä sanotaan, että ehdot ^{oli} ~~on~~ hyväksyttävä, parempia ei tule. On myös käynyt selville eräs seikka, nim. se, että ehdot ovat ennen niiden Suomelle esittämistä olleet Lontoossa toimivan liittoutuneiden

neiden välisen komissionin käsiteltävänä. Sen jälkeen kun ehdot on Suomelle esitetty, on Neuvostoliitto lisännyt niihin Saksan laivaston internoimista koskevan kohdan. Selosti sitten ehtojen julkisuuteen saattamisvaihetta. Maamme sanomalehdistö on asettunut yksimielisesti ehtojen sellaisinaan hyväksymistä vastaan. Asiaa on kuitenkin kirjoitettu eri sävyllä. Sosialidemokraattiset lehdet ovat pidättäytyneet ottamasta kantaa.

Tämän jälkeen puhuja selosti ehtojen käsittelyä hallituksessa. Erikoista epäilyä ovat synnyttäneet ehtojen seuraavat neljä kohtaa: 1) saksalaisten internoimiskysymys. Tämä on katsottu fyysillisesti mahdottomaksi hoitaa ja moraalisestikin se olisi hyvin vaikeasti järjestettävä asia. 2) Vuoden 1940 rajojen hyväksyminen. Jos tähän mentäisiin aiheutettaisiin suuria sisäpoliittisia vaikeuksia. Puhuja esitti eräitä viitteitä odotettavissa olevista vaikeuksista, siinä tapauksessa ^{my} 1940 rajat hyväksyttäisiin. 3) Sotavankikysymys. Tämä ehto on yksipuolinen. Suomalaiset vangit jäisivät edelleen Neuvostoliittoon. Osoitti mitä tämä merkitsee. Ehtojen tähän kohtaan siviilihenkilöiden palauttamista koskeva lauselmä, jonka puhuja luki. Tämä tarkoittaa ilmeisesti mm tänne tulleiden inkeriläisten palauttamista takaisin Neuvostoliittoon. Osoitti kuinka vaikeata Suomen olisi tähän mennä. 4) Demobilisatiokysymys. Tästä ei tiedetä mitä siihen oikein sisältyy. Kosketteli lähemmin asiaa ja osoitti miten välttämätöntä on, että armeijaa ei heti välirauhan solmiamisen jälkeen laskettaisi hajalle ja riisutaisi aseista.

Ehtojen tutkiminen on johtanut siihen, että hallitus ei ole katsonut voivansa etukäteen hyväksyä niitä kolmea ehtoa, joiden hyväksymistä Neuvostoliitto pitää ^{edellytyksenä} ~~edellytyksenä~~ ennenkuin neuvottelut Moskovassa voitaisiin aloittaa. Suomen vastaus on annettu kaksi päivää sitten. Se on koetettu saada diplomaattiseen muotoon. Ei olla etukäteen sitouduttu mihinkään. Vastaisuus nyt näyttää mihin tämä hallituksen antama vastaus johtaa. Olemme siis oman osamme suorittaneet ja odotamme vastapuolen askelta.

Puhuja mainitsi, että hallituksessa on harkittu tiedonannon antamista. Huomautti, että ei ole ollut kysymys rauhan teosta vaan aselevosta.

Tämän jälkeen puhuja kosketteli kotimaisen opinion esiintymistä. Mainitsi että eräillä tahoilla ollaan kiihkeässä toiminnas-

sa mielialan nostattamiseksi rauhanpyrkimyksiä vastaan. Jo maaliskuun 2 p:nä oli ikl:n johto koolla, mukana oli eräitä karjalaisia edustajia. Tilaisuudessa arvosteltiin pääministeriä ja hallitusta. Saman ryhmän toimesta on eri puolilla maata pidetty kokouksia ja ensi pyhänä on runsaasti tällaisia tilaisuuksia. Tämän toiminnan rinnalla on organisoitu myöskin AKS:n kokouksia. AKS:n piirissä mennään ikl:ää sikäli pitemmälle, että sillä taholla vaaditaan, ettei Itä-Karjalaakaan ole luovutettava.

Koska rauhankysymykseen sisältyy myöskin kansanhuoltoa koskeva kysymys, on pyritty selvittämään asian tätäkin puolta. Asiaa valaisee A. Lehtisen valmistama muistio. Puhuja selosti muistion sisältöä. Lehtinen tarkastelee kansanhuoltokysymystämme erilaisia mahdollisuuksia arvioiden. Lehtinen toteaa, että jos tuontimme jatkuisi entisellään voitaisiin elintarvikeannokset jakaa nykyisen suuruksina. Mutta jos tuontimme supistuisi puoleen nykyisestään merkitisi se niin raskasta rasitusta kansallemme, että emme voisi käydä vuotta pitempää aikaa sotaa. Kolmas mahdollisuus on se, että tuontimme Saksasta katkeaisi kokonaan. Tällöin voitaisiin maahamme tuoda muista maista tarvikkeita korkeintaan 10 % nykyisestä määrästä. Tämä merkitsisi silloin sitä, että kansan asema kävisi hyvin vaikeaksi.

Lopuksi puhuja kosketteli ulkomailla liikkuvia huhuja ja vääriä tietoja, joita sanoi olevan hyvin runsaasti liikkeellä. Esitti tästä kuvaavana esimerkkinä erään amerikkalaisen lehden kirjoituksen.

Selostuksen johdosta syntyi keskustelua.

Lepistö: Tiedusteli miten Saksan taholta on suhtauduttu Suomen rauhantunnusteluihin.

Tanner: Saksalaiset ovat suhtautuneet rauhallisesti ja kylmäverisesti asiaan. Tämä ei suinkaan merkitse sitä, etteikö sillä taholta voisi ratkaisevalla hetkellä tulla iskua.

Wirtanen: Tekisin Tannerin selostuksen johdosta pari huomautusta. Tanner mainitsi mm että Svenska Pressen ja Arbetarbladet eivät ole ilmaisseet poikkeavaa käsitystä rauhankysymyksestä. Tämä johtuu siitä, että sensuuri on pyhkinnyt suuria kappaleita painittujen lehtien kirjoituksista. Eräitä kirjoituksia ei ole sallittu ollenkaan julkaista. Väitti että ruotsinkielinen lehdistö on yleensä, ikl:läisiä lehtiä lukuunottamatta, suhtautunut myötämie-

sesti rauhanpyrkimykseen. Oli sitä mieltä, että inkeriläis-
asiasta ei pitäisi tehdä poliittista kysymystä. Inkeriläiset
ovat sotapakolaisia ja heihin ei siis sellaisenaan voida so-
veltaa asyylloikeutta. He ovat Neuvostoliiton kansalaisia. Va-
litti sitä, että ikl saa vapaasti harjoittaa kiihoitustoimintaa.
Työväestöllä olisi erinomainen tilaisuus harjoittaa vasta-agita-
tiota, mutta maan asema on kuitenkin sellainen, että nyt on mene-
teltävä harkitusti. On hillittävä ikl harjoittamaa agitatiota.
Väitti että Tanner katselee pessimistisemmin rauhanmahdollisuuk-
sia kuin ryhmän jäsenet yleensä. Uskoi että Ruotsilla on mahdol-
lisuus antaa Suomelle elintarvikkeita.

Hiltunen: Wirtanen katselee Ruotsin mahdollisuuksia meidän
avustamiseemme liian optimistisesti. Mielipiteiden on annettava
muodostua suhteellisen vapaasti. Päämajan kanta olisi ehdottomas-
ti saatava tiedoksi. Piti tärkeänä että eduskunta saisi sotatilan-
nekatsauksen.

Tuominen: Yhtyi Hiltusen esitykseen sotatilannekatsauksen saa-
misesta. Maaseudun kansa reagoi terveellä tavalla Neuvostoliiton
esittämiin rauhanehdotoihin. Samoin tekevät rintamasotilaat, jotka
mieluummin jatkavat taistelua kuin suostuvat näihin ehtoihin. Hal-
litus on oikealla tiellä.

Pitkäsilta: On tyydytyksellä todettava, että saadaan asioista
selostuksia. Kansa odottaa niitä. Tanner sanoi, että hallitus on
antanut diplomaattisen vastauksen. Olisi kiintoisaa tietää mitä se
sisältää. Onko hallitus tehnyt jonkin vastaehdotuksen. ~~Ilman sel-
laista on vastauksen merkitys joksensikin tulokseton.~~ Tästä olisi
saatava selostus. Yhtyi Wirtasen inkeriläiskysymyksestä antamaan
lausuntoon. IKL on pidettävä kurissa. Luotti että hallitus sen te-
kee. Tällaisena aikana ei ikl:lle ole annettava erikoisia oikeuksia.

Andersson, K.: Onko hallitus tietoinen, mitä ikl tällä hetkellä
puuhaa? Täällä eduskuntatalossa liikkuu paljon epämääräisiä henki-
löitä. Työläisvieraita eivät vahtimestarit päästä vapaasti liikku-
maan. Toisin on ikl:n miesten. Tapasi eräässä huoneessa kokouksen,
jossa näköjään pohdittiin toimenpiteitä. Väitti että eduskuntata-
lossa on ihmeellistä liikettä käynnissä. Ihmetteli että meidänkin
ryhmässämme on tässä suhteessa hyväuskoisuutta. Oletti että valtiol-
lisen poliisin päällikkö, joka on ahkerasti eduskuntatalossa, val-
voo tilanteen kehitystä. Kertoi eräitä esimerkkejä eduskuntatalos-

sa tapahtuvasta toiminnasta, joka koskee ikl:n toimenpiteiden suun-
nittelua ja järjestämistä. Ryhmämme ei ole syytä olla liian hyväus-
koinen. Piti tärkeänä, että päämaja antaisi tilanneselostuksen. Se
olisi saatava ennenkuin on liian myöhäistä. Ryhmämme on liian välin-
pitämätön. Neuvostoliiton esittämät ehdot ovat mahdottomat, mutta
seuraavat ehdot ovat vielä mahdottomammat. Tämä on syytä muistaa.
Muistamme talvisodan loppupäivät. Porvariston mielipide oli silloin
toinen kuin talvisodan alussa. Tällaista mielipiteen muuttumista tu-
lee tapahtumaan vastakin. Mieliala riippuu siitä ketä raja tulee si-
vuamaan. Keskustelu tuntuu turhalta. Mitään uuttakaan ei ole saatu
tietää. Huhut kertovat kaikki etukäteen. Sanoi voivansa luetella ryh-
män jäseniä, joilta jo talvisodan aikana vuoti tietoja. Katsoi, että
ryhmälle olisi nyt annettava ohjeet esiintymisestä. Jos Suomen halli-
tus haluaa olla johdonmukainen, niin sen olisi likvidoitava ikl, ku-
ten se teki kuutosryhmälle. Työläisten mieliala voidaan hoitaa, mutta
ikl:ään nähden on asia toinen, kun siihen yhtyy maalaisliitto. Sillä
taholla luotetaan ihmeisiin. Väitti että Venäjällä ainakaan ei nykyi-
sen tilanteen vallitessa odotettuja ihmeitä tapahdu. Työväen on ryh-
dyttävä aktiivisempaan toimintaan. Ryhmän puheenjohtajaa vastaan hyö-
kätään ankarasti siksi, että saataisiin rintamamme hajalle. Siihen
maalaisliitto pyrkii. Heille maan itsenäisyys merkitsee omaisuuden
säilyttämistä.

Simonen: Ehdotti että puheaika rajoitettaisiin.

Lumme: Yhtyi Hiltuseen siinä, että päämajan asenteesta olisi
saatava selko. Tiedusteli onko totta, että Ruotsin viralliset piirit
ovat vaatineet muutoksia Suomen vastaukseen. Oli kuullut sellaista
kerrottavan. Moskovan ehtoja eivät työläiset hyväksy.

Reinikainen: Nyt käsiteltävälle asialle luo pohjan sotilaal-
linen tilanne. Se määrää myös hallituksen toiminnan. Nyt jo nähdään,
että tulee aika, jolloin sisäpoliittinen tilanne kiristyy. Merkitsi
tyydytyksellä puheenjohtaja Tannerin ilmoituksen, että uutta lapuan-
liikettä ei anneta syntyä. Ilmoitti, että ulkoasiainvaliokuntakaan
ei ole saanut sotilaspoliittista tilanneselostusta. Eivät kuulu jou-
tavan sellaista antamaan. Tämä ehkä johtuu siitä, että aikaisemmin
ei ole tyydytty päämajan taholta annettuun tilanneselostukseen. Olisi
toivottava, että sotilaspoliittinen selostus saataisiin. Pääasia on,
että kansamme olisi kohta tehtävässä ratkaisussa yksimielinen.

Bryggari: Kuultu selonteko osoitti, että ryhmän kannan eteen

on tullut vaikeuksia. Onko hallitus ottanut huomioon, että näiden ehtojen jälkeen ei enää tule mitään ehtoja. Päämajan selostus olisi saatava. Inkeriläisiä näyttää vaadittavan takaisin ja tätä sanoi jo aikaisemminkin pelänneensä. Mitä Ruotsin kannanottoihin tulee ovat ne kaikkea muuta kuin ystävyydenosoituksia. Jos Ruotsi haluaisi olla Suomen ystävä sen tulisi selosta Neuvostoliiton ehdot oikein kansalleen. Hallituksessa olisi otettava esille ryhmämme omaksuma kanta.

Salmela-Järvinen: Polemisoi Wirtasta vastaan inkeriläisten asiassa. Wirtasen kanta ei vastaa työväen kantaa. Pakolaisia ei voida tulkintakeinoin asetella eri karsinoihin. Inkeriläisiä ei saisi luovuttaa kuolemaan tuomittaviksi.

Simonen: Kannatti Hiltusen ehdotusta päämajan selostuksen saamisesta. Tällaista selostusta ei ehkä ole annettu sen vuoksi, että kaikkiin edustajiin ei ole luotettu. Tiedusteli saadaanko puolueen ja piiritoimikuntien toimesta järjestetyissä selostustilaisuuksissa valitsijoille sanoa sitä, mitä puheenjohtaja on täällä kertonut. Tiedusteli vielä mitä puheenjohtaja sillä tarkoitti kun hän sanoi, että jos saadaan siedettävät rauhan ehdot, niin saksalaisista kyllä selvittää.

Sillanpää: En ole tavannut yhtään sellaista henkilöä, joka olisi valmis hyväksymään Venäjän esittämät ehdot. Ei kansa siis ole valmis tekemään rauhaa millaisilla ehdoilla tahansa. Sisäpoliittinen tilanne muodostuisi kovin vaikeaksi, jos näillä ehdoilla tehtäisiin aselepo.

Wirtanen: Teemme inkeriläisille vääryyttä, jos selitämme heidän olevan poliittisia pakolaisia. He ovat lähteneet sotatoimia pakoon. Suomi on tehnyt oikein ottaessaan heidät vastaan. Jos sitten heidän joukossaan on sellaisia, jotka haluavat kohdeltavan itseään poliittisina pakolaisina, on asia heidän kohdaltaan koetettava sellaisena hoitaa.

Andersson, K.: Väitti Sillanpään puheenvuoron johdosta, että Kymnlaaksossa ollaan toisella kannalla kuin mitä Sillanpää väitti työläisten olevan. Puhui Ruotsiin lähetetyistä lapsista ja sanoi, että sen johdosta on oltava Ruotsille kiitollisia.

Kuusisto: Eduskunta antoi hallitukselle vallan neuvotella rauhasta. On saatu kuulla Tannerin selostus. Uutta siinä oli elintarvikekysymystä selvittelevä osa. Hallituksen pitäisi käyttää valtuuksia hyväkseen hankkiakseen maallemme niin hyvät ehdot kuin suinkin. Ihmetteli sitä, että juuri ne, jotka aikaisemmin ovat paljon puhu-

neet poliittisista pakolaisista ja niiden oikeuksista, ovat nyt valmiita luovuttamaan inkeriläiset.

Tanner: Näyttää siltä, että eräät kiihkoutuvat tämän asian johdosta. Huomautti että ryhmä ei ole vielä tehnyt päätöstä ehdoista ja niiden hyväksymisestä taikka hylkäämisestä. Jos hallitus saa Moskovasta tiedon, että kolmesta ensimmäisestäkin ehdosta saadaan keskustella, niin silloin avautuu tilaisuus keskustella laajemminkin täällä ryhmässä ja sitten eduskunnassa ja niin myös hallituksessa ehtojen yksityiskohdista. Siitä muodostuu kuitenkin hyvin vaikea tilaisuus. Vakuutti että ikl:n polkuja seurataan. Tiedetään mitä sillä taholla tehdään. Hallituksen on seurattava mitä tapahtuu. Kun ratkaisun hetki tulee, niin toivottavasti silloin voidaan kokonaisuus säilyttää. On kaivattu päämajan sotilaallista tilanneselostusta. Huomautti että kukaan ei ole profeetta, eikä voi ennustaa mitä tulee todella tapahtumaan. Päämajan tilanneselostuskin on annettava, mutta ehkä vasta silloin kun ratkaisun hetki on käsillä. Pidän muuten jyrkästi kiinni siitä, että eduskunnan ja hallituksen on ratkaistava tämä asia huolimatta siitä mitä päämaja sanoo. -Simosen tiedustelun johdosta huomautan, että selostukset on annettava objektiivisesti, mutta luottamuksellisia tietoja ei luonnollisestikaan ole kerrottava. Simosen toisen tiedustelun johdosta huomautti, että hän on tarkoittanut sitä, että jos Suomen kansa sanoo, että rauha on tehtävä, niin silloin on riskeerattava saksalaiskysymyksellä ja elintarvikekysymyksellä ja annettava asian mennä. -Lumpeen tiedusteluun ei sanonut voivansa nyt vastata. Puhui vielä inkeriläiskysymyksestä. Korosti vielä lopuksi sitä, että kansa on koetettava pitää koossa, sillä jos hajaannusta nyt syntyy, on siitä huonot seuraukset.

Keskustelu päättyi tähän.

Mitään päätöstä ei tehty.

V a k u u d e k s i :

Väinö Tanner

Puheenjohtaja.

Uuno Penttinen

Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

Otto Piironen

Antti Kari

Mätäsmaa Helsinki 29/2 44

Sos-dem Eläkeläisryhmä
Helsinki

Mätäsmaan Työväen yhdistys 27/2-44
pitämässään Vuosikokouksessa keskustel-
tuaan nykytilanteesta päätti laatia
tietoann. seuraavaa

Paikkakuntamme ja lähiympäristön
työväistä on huolestuneena seurau-
nut tilanteen kehitystä koko tämän
sotavuosien maassamme ja kysynyt
usein itseltään ja toiseltaan, että
oliko todella Maamme pakko, niin miksi
lähtä tähän sotaan v. 1941 ja jos oli pakko
niin miksi. Virallisella taholla hyväk-
syttiin Armijan ylipäällikön päiväkas-
syssään heinä-kuussa 1941 koettavassa
Suur-Suomi ajatus koske tämän mukai-
sista jatkettiin elämästä kauras-
van hojan rajojen taakse ja oli kaiken
tämän takana myös Sos-dem ministerit
ja eduskunta ryhmä, Silloin me
huomannut esittävän Tapaturman joudon
ta vastauksella: Samoin olemme huomioi-
neet että Maalimme on esittänyt sotasta
irtautumista joulukuussa v. 1941 Maaliskuun 1943
ja nyt tänä vuotena Helmikuussa Vaan
emme ole huomannut viralliselta taholta
vielä tähän mennessä annettua mitään
laista selastusta, Onko esillä jätettykään
tehoä mitään Maalimme sauttan aikaa
saamiseksi Ainoa minke olemme Viral-
lisen tahon esityksiä huomannut en olla
maininto että Suomi on valmis

Lehtimään laulun kun vain sen vapaus
ja Itsenäisyys on Turvattu Vaan ompe-
vina näihin asti, niin Tarkka sensu-
kkin meillä onkin annettu oikeista
lehtien jo julkaisemisen korostaa hyöty-
myksiä myös "Terveystieteistä" joka
käsittelemme meidän on vain peite-
tyksi meillä Suur-Suomi sanasta,
Tällaiset selitykset sotamme päämääristä
eivät puhu yhtään mitään sellaista
jota tavallisen kansan mies tai nainen
käsittelee Vaan pikemminkin antaa sen
käsitteksen että meidän johtajien
miesten mielessä edelleenkin vaan
kummallakin Suur-Suomi kysymys
ja lisäksi kiene Toivo sattuimesta joko
toisi voiton Saksalle ja sen kautta vo-
ton meidän maan Natsi aineksellen
antaa valta käsiensä maassamme
Saksan mallin mukaan.

Olemme myös huomineet seikan
joka on myös meidän vähemmän mielly-
tävä Sillä edenkkin nykyinen Hallitus
nykyisessä kokoonpanossaan on mielen-
tämme vähemmän sopiva hoitamiseen
Maamme kohtaloita koska se on suurelta
osalta käsittelemme mukaan on
Verkamies Hallitus, kun sen useimmat
jäsenet ovat Eduskunnan ulkopuolella
ja lisäksi Tunnetun oikeustalouden Tää-
mistä alainen, Me hyllä luotamme
valitsemimme Eduskunnan jäseniin
voan samalla emme voi sanoa Hallituksen
joka on kuitenkin edellä on mainittu, suurin
malla osallaan Eduskunnan ulkopuolella
Olemme myös olleet huomavimmalla

Eduskunnan Toimien Taa rajoittamatt
pää asiassa lain säädäntä Työ- ja
Hallituksen Toimenpiteiden hyväksymis-
sen Sekä kun niistä on otollisuus on
Eduskunnalle otollinen, olenkaan puuttu-
malla Sota tai ulkopoliittisten asiain hoita-
miseen Sillä me olemme Edustajat valin-
neet myös sitä varten että he hoitavat
myös ne asiat joille Maamme ja kan-
samme Terveystieteille on käsittelemme
mukaan kerrassaan salkaisessa meki-
tyy

Samalla Tahtoisimme kiinnittää
erikoista huomiota on sensu-
Toimien Taa Sillä on mielestämme
ainan väärin että on julkisen sanan
sunnutukin niin Tarkkaan että aino-
at hyväksyttävät kannan ilmaiset
ovat vain ne joita Viralliselta Toimelta
suorittaa antaa, ja onko nämä ikään aino-
ehtottomasti siinä muodossa annettuja
että niistä asiain Toipohjaisuuksia Todella
Tule väkijärjestä.

Kaikkien edellä olevan viitaten
Toivokin paikkokuntamme Työ- ja
että jos sen Eduskunta ryhmän Toimelta
ryhtyittäisiin kaikki käytettävissä olevin
keinoin Toimenpitein siinä Maamme
irroittamiseksi ottaa, ainoan ehtottom-
na päämääränä Maamme itsenäisyys ja
vapaus Kaikki muut päämäärät sinä on
Samoin hyvien mielteiden aikaan saamista
kaikkiin Demokraattisiin maihin olin
kaikin voimin kehittäminen Sillä me
olemme saaneet sen käsitteksen että
Maamme on hyvin suurelta osalta

pidetty useassa Demokraattisessa maassa
Fasistiyhtäisyyden omana jo ehkä tähän
on ollut syysdäkin taantumuksellisten
piirien saatu johdettu. Maamme siviili-
lijien ystävällisiin suhteisiin Akseli
mihin joko ei vastaa kansan enemm-
ten kantaa.

Tällä kehto emme enää
vaan toivaisimme että saisi me
vastauksen elollisiin jo pikaisesti
mahdollisiin väriin arvioituihin liian

Erityisesti: Tervehdys.

Mätäsvaaran Työväenyhdistys r.y.

Puheenjohtaja
Yrjö Laaksonen.

Sihteeri
Lampo Tuomola.

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan koko-
uksesta, joka pidettiin pankkivaliokunnan huoneessa eduskuntata-
lossa 14 p:nä maaliskuuta 1944. Kokous alkoi kello 13. Saapuvilla
olivat: Bryggari, Erich, Hakkila, Kilpi, Kulovaara, Kuusisto, Lehtikoski,
Lepistö, Linna, Lonkainen, Pekkala, Peltonen, O., Reinikainen, Salmenoja,
Syrjänen, Tanner, Tolonen, Voionmaa ja Aattela, sekä ministerit Aura,
Aaltonen, Salovaara ja Takki, puoluetoimikunnan jäsenet Andersson, G.,
Kilpi, E., Keto, Hiltunen ja SAK:n työvaliokunnan jäsenet Antikainen,
E., Hakulinen, J., Härmä, E., Kivistö, J. A., Nurminen, U., Rantala, Y., Sa-
veri, J. E., Viitanen, V., Virtanen, J. ja Wuori E. A sekä toimitsijat
Henriksson, G., Huunonen, E., Härmä, Laura, Kaukinen, E. ja Sumu, Aku, lisäk-
si järjestösihteeri Aaltonen ja piirisihteeri Palonen. Puhetta johti
Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Suhtautuminen hallituksen tiedonantoon.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän kannan määrääminen hallituksen
tiedonantoon, joka koski rauhan tunnusteluja.

Puheenjohtaja Tanner luki hallituksen ^{huuosteluja autaman} vastauksen ja pääminis-
terin lausunnon, jonka hän antoi eduskunnalle ^{autaman tiedonannon.}

Hallitus odottaa, että eduskunta siirtyisi yksinkertaiseen
päiväjärjestykseen.

Puheenjohtaja selosti sitten huomiossa eduskunnan istunnos-
sa noudatettavaa menettelyä. Ryhmän on nyt määriteltävä kantansa
ja ryhmän taholta on valmistettava lausunto, joka esitetään edus-
kunnassa.

Pekkala: (Esitti laajan lausunnon, joka on kokonaan kirjai-
tettu ryhmän pöytäkirjaan 14.3.-44, koska hän esitti saman lau-
sunnon ryhmän kokouksessa.)

Bryggari: Hallituksen vastaus oli diplomaattinen. Siinä ei
sanottu mihin Suomen taholta voitaisiin mennä. Suomen ulkopolitiik-
ka on ollut liian jäykkää. Työväenluokan nimessä ei ole annettava
yksimielisyyden hämätä silmiään. Entistä vähäisempi on niiden lu-
ku, jotka uskovat Saksan voittoon. Uhrien määrä on jo niin suuri,
että uusia uhreja ei enää pitäisi tulla. Pommituksien uhreiksi
joutuneet ovat huomanneet, että vuoden 1939 aikaista yhteishenkeä
ei enää ole. Yhtyi Pekkalan lausuntoon. Hallituksen vastaus ei
tyydytä. On hyväksyttävä Neuvostoliiton ehdot siinä tapauksessa,

että paremmilla ehdoilla ei nyt rauhantilaan päästäisi. Jos eduskunta ei tätä hyväksyisi, niin silloin olisi meikäläisten miesten lähdettävä pois hallituksesta.

Keto: Yhdyn Pekkalan ja Bryggarin lausuntoon. Ei ole minikäänlaista mahdollisuutta haaveilla siten kuin hallituksen puolesta esitetyn lausunnon lopussa haaveillaan. Hallitus estää kaiken totuuden ilmitulon. Faktillisesti saksalaisten rintama on kohta luhistumassa. Kertoi saksalaisten menetyksistä. Pohjoisella rintamalla tulee ilmeisesti tapahtumaan niin, että saksalaiset vetävät joukkojaan taaksepäin. On käsittämätöntä, että hallitus uskottelee, että tulisi joku parempi tilaisuus rauhan tekemiseen kuin mikä meillä nyt on. En usko että meille myöhemmin tulee enää tällaistaakaan tilaisuutta sodasta irtautumiseen. Ehdot ovat kovat, mutta esim. Puola on saanut kovemmat ehdot. Väitti että Sv. Dagbl. mukaan puolalaiset ovat katkeria sen vuoksi, että Suomelle on annettu paremmat ehdot kuin heille. Venäjä on valmis keskustelemaan internoimisesta. Vaikeimmasta ehdosta on siis mahdollisuus neuvotella. Neuvotteluihin olisi siis ryhdyttävä ja sillä pohjalla kuin on mahdollista.

Lepistö: Väitti että Pekkalan lausunto oli demagoginen. Kolmatta mahdollisuutta, johon Pekkala puhujan käsityksen mukaan oli viitannut, ei ole ollut. Saksalaisten internoiminen tuottaa suuria vaikeuksia. Myöskin sisäpoliittiset vaikeudet on otettava huomioon. Tiedusteli ottaako Pekkala vastuun siitä, että esitetty rauhan tie ei johtaisi maan itsenäisyyden menettämiseen. Väitti että Pekkala haluaa tehdä rauhankysymyksen kovin suoraviivaiseksi. Näki ehtojen olevan sellaiset, että ne johtavat maan miehittämiseen nopeammin kuin sodan jatkaminen. Kertoi vaalipiirissään pidetyistä neuvottelukokouksista. Niissä on oltu rauhan kannalla, mutta on samalla katsottu, että sisäpoliittista hajaannusta on vältettävä. Nyt ei ole muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä hallituksen tiedonanto ja siirtyä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Wuori: SAK:n työvaliokunta ei ole työvaliokuntana voinut asiaa harkita, koska se ei ole ollut tietoinen hallituksen tiedonannosta. Olisi hyvä saada toimikunnan kanta selville tässä asiassa. On aivan oikein, että tilannetta tarkastellaan Saksan tosiasiallista häviötä vastaan. Meille maallikoille ei ole kumottu sitä käsitystä, että Suomen armeija ei voi pitkän päälle pitää puoliaan Neuvostoliiton hyökkäystä vastaan. Jos me joudumme jatkamaan Saksan rinnalla sotaa, joudumme eristeyiksi suurista demokratioista ja

niiden työväenliikkeestä. Tämä ei ole hauskaa ihmisistä, jotka ovat lähteneet liikkeelle demokraatteina. Olisi hyvin traagillista kuolla ei vain häviävän kansan jäsenenä, vaan leimattuna fascismin puolustajaksi. Lähden siis siitä, että jos jatketaan sotaa, niin se johtaa jokseenkin 100-prosenttisesti häviöön. Toinen mahdollisuus on mielestäni ainakin 1 prosenttia parempi, mutta tämä sillä edellytyksellä, että kansan enemmistö hyväksyisi rauhan teon esitetyillä ehdoilla. Ellei tällaista enemmistöä saada, niin tulee suuri hajaannus ja se aiheuttaa poliittisen ja sotilaallisen tappion heti. Huomautti, että SAK:n jäsenistön mielialasta on saatu erilaisia tietoja. Toisten tietojen mukaan jäsenet ovat valmiit rauhaan vieläpä Venäjän ehtojen pohjalla, mutta toisten tietojen mukaan ehtoja ei pidetä hyväksyttävänä. On tarkastettava minkä kannan taakse saamme työväen enemmistön ja mille kannalle saataisiin kansan enemmistön hyväksyminen. Kysymys on myös siitä, millä perusteilla työväestö saadaan jatkamaan sotaponnistuksia. Jos siis kansa olisi suurin piirtein yksimielinen, niin rauhan tiedusteluja olisi jatkettava, mutta jos tämä johtaakin suureen hajaannukseen, niin tätä linjaa on varottava.

Tanner: On turhaa kovin syventyä sodan jatkamiskysymykseen. Neuvotteluihin lähteminen esitetyllä pohjalla on vielä vaarallisempaa kuin sodan jatkaminen. Ehdoista on osa sellaisia, joita emme pysty täyttämään. Emme myös voi luovuttaa inkeriläisiä. Samoin emme voi suorittaa armeijan demobilisatiota. Huomautti, että internoimisvaatimusta ei ole lievennetty. Nyt on ratkaistava joko tahi. On ollut piirejä, jotka jo puoli vuotta sitten pitivät rauhan aikaansaamista mahdollisena. Nyt nähdään ettei se ole vieläkaan mahdollisuuksien rajoissa. Mitä seuraa, jos eduskunnan niukka enemmistö hyväksyisi perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisen? Hallitus hajoaisi ja uuden hallituksen aikaansaaminen olisi kovin vaikea tehtävä. Kun nyt on kuitenkin niin, että eduskunnan enemmistö hyväksyy yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen, niin jos me tässä vaiheessa teemme riidan, ^{viide} johtaa se työväenliikkeen ~~liiketoimiseen~~ ^{vaikeuksiin}.

Linna: Sanoi olleensa keskusteluissa järjestyneiden työläisten kanssa sekä kotipuolellaan että rintamalla käydessään ja olivat keskustelijat asettuneet sille kannalle, että esitetyillä ehdoilla ei olisi rauhaan pyrittävä. Oli yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla.

Syrjänen: Yhtyi puheenjohtajan kantaan. Jos joukot vedettäisiin Moskovan rajan taakse, niin ne eivät jäisi sinne vaan tulisivat suoraapäätä kotiinsa, mutta osa jäisi tappelemaan saksalaisten kanssa venäläisiä vastaan. Meitä odottaisi silloin Italian kohtalo. Jos ehdot hyväksyttäisiin, niin onko varmaa, että silloin todella saadaan olla rauhassa? Jos taasen joudutaan jatkamaan sotaa, niin voi tapahtua yllätyksiä suurpolitiikassa ja sotatapahtumissakin ja asemamme voi muuttua paremmaksi. Kannatti yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Lehtokoski: Koska Neuvostoliiton ehtoihin ei ole saatu lievennyksiä, ei niitä voida hyväksyä. Niiden hyväksyminen johtaisi sisäiseen hajaannukseen. Vakka-Suomessakin on ollut neuvottelukokouksia, mutta ei niissäkään ole hyväksytty Neuvostoliiton ehtoja.

Aaltonen, A.: Hallituksen tie on raskas ja suuret vaarat hämöittävät edesspäin. Ehtojen hyväksyminen merkitsee kuitenkin hyvin murheellista kohtaloa maallemme. Ehdot eivät anna meille minkäänlaista taetta maamme vapauden säilymisestä. Olemme olleet sitä mieltä, että Neuvostoliiton kanssa olisi ollut neuvoteltava rauhasta, mutta kun on saatu Neuvostoliiton vastaus, niin neuvottelujen jatkaminen näyttää mahdottomalta. Se olisi kuitenkin mahdollista, jos tämä kansa olisi asiasta yksimielinen. Asia on kuitenkin päinvastoin. Tämä tekee tilanteen meidän kannaltamme vaaranalaiseksi. Edessämme hämöittää kansakunnan rikkoutuminen ja asema näyttää samanlaiselta kuin ennen kansalaissotaa. Ei ole muuta keinoa kuin koettaa lykätä ratkaisua.

Voionmaa: Jos Saksa olisi jo lyöty, niin tokkopa täällä oltaisi niin kovin rauhan tekoa vastaan. Internoimiskysymyksestä on tehty kovin suuri kompastuskivi. Tulevaisuutemme rauhan teon jälkeen on paljon riippuvainen länsivalloista. Ehdossa on havaittavissa länsivaltojen vaikutusta. Jos ryhdytään neuvotteluihin, niin voitaneen odottaa länsivaltojen diplomaattisita vaikutusta. Ei tarvitse epäillä sitä etteikö Neuvostoliitto Suomea voittaisi. On tehty suuri kysymys sisäisestä yksimielisyydestä. Panisin kuitenkin ensimmäiselle sijalle maan itsenäisyyden ja vapauden. Ei uskonut, että maassa syntyisi kovin suurta hajaannusta vaikka ehdot hyväksyttäisiinkin, jos voimakas johto tarttuisi asioiden hoitamiseen. En voi olla myötävaikuttamassa sellaisen yksimielisyyden aikaansaamiseen, joka johtaa maan itsemurhaan.

Hakkila: On uskottu länsivaltoihin ja vedottu niihin. Nyt on

nähty minkä verran tähän länsimaiseen apuun voidaan luottaa. Eräät ovat valmiit hyväksymään nämäkin ehdot, mutta mitä seuraa niiden hyväksymisestä? Jos hallitus hajaantuu, niin mistä saadaan uusi hallitus?

(Voionmaa välihuutona: Jos presidentti, ylipääallikkö ja hallitus yhdessä ja yksimielisinä hoitavat rauhan asian, niin se voidaan hoitaa.)

Hakkila jatkoi: Vuori puhui yhden prosentin mahdollisuudesta, mutta meillä ei ole sitäkään, jos kansa hajaantuu.

Kulovaara: Olemme sodassa yhtä paljon sisäpoliittisista kuin ulkopoliittisistakin syistä. Sodan lopputulos on selvä. Sanotaan, että Venäjän hallitus ei ole tinkinyt vaatimuksistaan, mutta demobilisatiovaatimusta ei alkuaan esitetty Neuvostoliiton taholta, se tuli ehtoihin vasta sen jälkeen kun Suomen edustaja oli asiaa tiedustellut. Neuvostoliittoa epäillä, siitä johtuu, että sen kanssa ei haluta ryhtyä neuvotteluihin. Neuvotteluja ei ole nyt katkaistava. On ruvettava odottamaan maailmanrauhaa suhteellisesti eheänä. Se olisi parempaa kuin se, että tämä hetki kohdataan rikkirevittynä. Sodan jatkaminen on taaskin sisäpoliittinen juttu. Päämajan pitäisi esittää sotilaallinen tilannekatsaus. Se olisi hyvin tarpeellinen.

Reinikainen: Olen kuulunut niihin, jotka ovat neuvottelujen kannalla. Tällä kertaa on asia käynyt vaikeaksi sen vuoksi, että hallitus on kannanotossaan yksimielinen. Yhtyi Wuoren kantaan. Huomautti Hakkilan lausunnon johdosta, että ei tule ironiseraa Yhdysvaltojen kantaa.

Keskustelun päätyttyä päätettiin yhdeksällä äänellä kahdeksaa ääntä vastaan ryhmälle ehdottaa, että ryhmä kannattaisi yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Tämän jälkeen päätettiin ryhmälle ehdottaa, että ryhmän puolesta esitettävän lausunnon esittäisi ryhmän toinen puheenjohtaja Reinikainen.

V a k u u d e k s i :
Reinikainen
Puheenjohtaja.

Eino Jettela
Sihteeri.

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta 14 p:nä maaliskuuta 1944. Kokous alkoi kello 20, 40. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Hakala, Koponen (sairas), Kääriäinen, Mansner, Paasonen (sairas), Raatikainen, U., Raunio, Simonen, Tervo ja Tolonen. Kokouksessa olivat saapuvilla puoluetoimikunnan jäsenet E. Kilpi, Keto, Manninen, ministerit Aaltonen, Aura ja Takki sekä toimittaja A. Airisto. Myöhemmin saapui kokoukseen SAK:n työvaliokunnan jäseniä. Puhetta johti ryhmän puheenjohtaja Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti ryhmän sihteeri Aattela.

1 §.

Suhtautuminen hallituksen tiedonantoon.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän kannan määrääminen hallituksen tänään eduskunnan istunnossa antamaan rauhantunnusteluja koskevaan tiedonantoon.

Ryhmän puheenjohtaja Tanner huomautti aluksi, että ryhmän on nyt tehtävä ratkaisunsa. Lumme tiedusteli 10 päivänä pidetyssä ryhmäkokouksessa oliko Ruotsin hallitus puuttunut Suomen antaman vastauksen sisältöön. Silloin en voinut tähän tiedusteluun vastata, mutta nyt voin ilmoittaa, että tällainen puuttuminen on tapahtunut. Ruotsin taholta tehtiin huomautus vastauksemme sanamuotoa kohtaan ja tämä otettiin huomioon.

Hallitus pitää mahdolltomana hyväksyä Neuvostoliiton esittämiä rauhanehdoja. Niiden joukossa on sellaisiakin, joista ei tiedä mihin ne johtavat. Kuten pääministerin tiedonannosta kävi ilmi, ilmoitti neuvostohallitus pitävänsä Suomen hallituksen vastausta täysin epätyydyttävänä, ja että helmikuun 19 p:nä jätettyjä välirauhan ehtoja on pidettävä vähimmäis- ja perusehtoina ja että vasta niiden hyväksymisen jälkeen on mahdollista keskustella vihollisuuksien lopettamisesta. Neuvostohallitus on antanut vastauksensa uhkavaatimuksen luontoisena pyytäen myönteistä vastausta annettavaksi maaliskuun 18 päivään mennessä.

Koska hallitus siis pitää mahdolltomana esitettyjen ehtojen hyväksymistä, katsoo se ettei näissä olosuhteissa ole muuta mahdollisuutta kuin kielteisen vastauksen antaminen Neuvostoliiton vaatimuksiin ja odottaa, että eduskunta huomenna pidettävässä istunnossa siirtyisi yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Puhuja ilmoitti, että hallituksen kannanotto on yksimielinen.

Valmistava valiokunta on yhdeksällä (9) äänellä kahdeksaa (8) ääntä vastaan päättänyt ryhmälle ehdottaa, että ryhmä kannattaisi yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Kilpi, S.-K.: Valmistavassa valiokunnassa kiinnitettiin päähuomio kansan yksimielisyyteen. On paljon puhuttu rauhan vaarallisuudesta. Koko propagandakoneisto on pantu selittämään kuinka vaarallinen esitetty välirauha on. Jos sotaa jatketaan, niin sen päätepiteenä on kommunismin valtauspääsy maassamme. Köyhtyminen maassamme jatkuu. Vastenmielisyys Saksaa kohtaan lisääntyy. On valitettavaa, jos sosialidemokraattiset ministeritkin ovat hallituksen kannan takana. Länsivallat sanovat, että tämä on viimeinen mahdollisuus Suomen kohdalta rauhan tekoon. Sotilasjohdolta olisi saatava tietää internoimismahdollisuuksia. Olisi saatava uusi hallitus vaikkapa Paasikiven johdolla.

Wellington: Tiedusteli onko hallitus ottanut päämajan kannasta selvyyttä. Vaikeudet ovat nyt tavattoman suuret. Jos rauha olisi tehty vuosi sitten, olisi Karjala säilytetty. Nyt ovat asiat kehittyneet siihen pisteeseen, että tehdäänpä niin taikka näin niin seuraukset ovat aina hyvin vaikeat. Eduskunnassa esitetyt välihuudot kuvastivat porvarillisten ryhmien kantaa. Pieni oljenkorsi on siinä, että Venäjä uuvuttaisi voimiaan Saksaa vastaan taistellessaan.

Tanner: Ylipäälliköltä on kysytty hänen kantaansa. Hän on ilmoittanut, että armeija on hyvässä kunnossa, mutta jos Neuvostoliitto voi ja taitaa, niin sen joukot tulevat läpi.

Pekkala: Nykyisen tilanteen johdosta haluan saada ryhmän pöytäkirjoihin merkittäväksi seuraavaa:

Me olemme nyt tulleet siihen pisteeseen poliittisessa tilanteessa, jossa ei ole muuta ratkaisua kuin joko - tahi. Se on se lopputulos, jota virallisesta kannasta poikkeavat mielipiteet ovat jo kauan aikaa pelänneet ja siitä lukuisissa eri yhteyksissä huomauttaneet, vaikkakaan näitä huomautuksia ei ole otettu varteen. Näin on ollut asianlaita myös ryhmässä, riippuen ratkaisevasti ryhmän ensimmäisestä puheenjohtajasta Tannerista. Nyt on ryhmä kohtalokkaan ratkaisun edessä.

Ryhmässä on ollut enemmistö niitä - ja kuka tietää miten on asianlaita vielä tälläkin hetkellä - jotka ovat ehdottoman varmasti luottaneet Saksan voittoon ja Venäjän häviöön tässä sodassa. Sen

mukaisesti ovat he ratkaisseet kantansa eri tilanteissa tämän suursodan aikana. Tämän käsityskannan välillä on ollut toisia, jotka ovat luottaneet liittoutuneiden välisiin riitaisuuksiin, kuvitelleet kompromissirauhaa tai odottaneet suorastaan jotain ihmettä, joka muuttaisi tilanteen toiseksi. Tämän käsityskannan edustajia ei tarvitse ottaa lainkaan lukuun, kun tulee kysymys ratkaisevasta kannanotosta nykyisessä sotatilanteessa. He ovat nimittäin sillä puolella, jotka luulevat liittoutuneiden häviävän sodan. Poliitikassa on näet monasti yksinkertaistutettava asiat. Kysymys on nyt siitä, kumpi puoli voittaa sodan? Siihen on vastaus annettava, sillä siitähän toki riippuu, miten meidän nyt on meneteltävä. Jokaisen on omalta kohdaltaan nyt vastattava suoraan, mutkittelematta tähän kysymykseen. Ei nyt auta se, että joku sanoo: en minä koskaan ole luottanutkaan Saksan voittoon enkä usko siihen nytkään. Mitä tällainen henkilö sitten ajattelee ja mihin hän menettelytapansa perustaa? Meidän armeijamme voitattomuuteenko, sen lyömisen vaikeuksiinko, vaiko johonkin merkilliseen käänteeseen tai ihmeeseen sodassa? Omasta puolestani en voi tällaista toiveajattelua ja optimismia käsittää.

Eikö terve järki sano itselleenkin, että maailmansodan ratkaisu tapahtui silloin kuin Saksa ei uskaltanut, Ranskan lyötyään, hyökätä Englantiin, vaan sensijaan jonkin aikaa sen jälkeen hyökkäsi Venäjälle, rakentaen siten Saksan aina pelkäämän toisen rintaman? Vaikka Saksan voitot Venäjällä aluksi olivatkin jotkut humaluttaneet, niinkuin ne kieltämättä tekivät laajoihin piireihin nähdessä, niin eikö jokainen selvästi ajatteleva ihminen ymmärrä, että Stalingradin tappio Saksalle oli käänteentekevä ja että sitä seurannut venäläisten pitkäaikainen voitokas ofensiivi, joka on aiheuttanut saksalaisille öljy- ja mineraalientien sekä Euroopan viljaitaan suuren osan menetykset, on ollut saksalaisille kohtalokas? Tämän lisäksi on Pietarin teräsrenkas murtunut ja näyttää olevan vain ajan kysymys, jolloin Viro ja ehkä muutkin Baltian maat ovat venäläisten hallussa. Etelässäkin jatkuu venäläisten ofensiivi kohti Rumaniaa ja Unkaria ja samaan aikaan pommittavat Venäjän liittolaiset hirvittävästi Saksaa ja sen hallussa olevia maita sekä valmistelevat maihinnousua johonkin, mikä hajoittaa Saksan voimat laajalle alalle. Huolimatta siitä, että Saksa vielä onkin voimakas sen tappio hämmöttää selvästi, ja siitä on meidän vedettävä johtopäätökset.

Vaikka emme olekaan sotilasexpertejä, niin me tiedämme kuitenkin, että Venäjän tykistö, vaikka mittasuhteita ei otettaisi-
kaan lukuun, on meidän tykistöömme verrattuna varsin vahva, samoin tankki- ja ilmavoimat. Olisi mielenkiintoista kuulla korkeimman sotilasjohdon käsitys tästä asiasta, ehkä Tanner sen tietää. Taistelkoot meidän poikamme kuinka urhoollisesti ja sankarillisesti tahansa, lopputulos on selvä silloin, jos Venäjän armeija riittävällä voimalla hyökkää meidän kimppuun. Karjalan kannas murtuu, niinkuin se murtui aikaisemminkin ja niinkuin murtui Leningradin teräsren-
gas. Mikä meille silloin on edessä, on syytä kysyä. Niitten, jotka ovat sodan jatkamisen kannalla, on siihen vastattava.

Me olemme nyt maailmassa melko yksin, senjälkeen kuin me Englanninkin kanssa jouduimme ristiriitaan. Hieno side yhdistää meitä vielä Amerikkaan, mutta uskooko kukaan ettei se katkeaisi, jos nyt ei sopimusta Neuvostoliiton kanssa aikaansaataisi. Se menisi kaiken todennäköisyyden mukaan poikki ja silloin me olisimme kokonaan siinä laivassa, joka lopulta uppoaa. Kun näen asian tällaisena, en voi hyväksyä yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymismuotoa. On huomautettu sisäpoliittisen kriisin mahdollisuudesta, jos hallituksen kantaa ei hyväksytä. Sellainen tietysti on olemassa, mutta ovatko meikäläiset jäsenet omalta kohdaltaan tehneet hallituksessa kaiken saatukseen aikaan toisenlaisen ratkaisun. Entä sitten virallinen propaganda, joka kaiken aikaa on tehnyt hyvin pahaa jälkeä. Sitä olisi ollut ajoissa muutettava. Nämäkin tosiasiat on otettava huomioon kun puhutaan sisäpoliittisesta kriisistä.

Jokinen: Yntyi Pekkalan lausuntoon. Hallitus on tehnyt virheitä. Eduskunnalta ei kysytty lupaa saksalaisten maahan tuloon. Onko hallitus ottanut omalletunnolleen sen riskin, että miehiä uhrataan ja tulee invaliideja? Kysymys on Suomen kansan kohtalosta, sekä siitä onko nyt edullisempaa tehdä rauha vaiko jatkaa sotaa. Olen rauhan teon kannalla. Jos puolue ajaa kansan asiaa, niin sen on oltava rauhanneuvottelujen jatkamisen kannalla. Väitti että sotilaat ovat valmiita rauhaan (välihuutoja: ei näillä ehdoilla). Näilläkin ehdoilla, varsinkin eturintamalla olevat. Valitan sitä, jos maalle käy huonosti, kun sotaa jatketaan, sekä sitä, että ryhmässä on sotakiikkaa.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton työvaliokunnan jäseniä saapui kokoukseen.

Bryggari: Hallituksen kannanotto on kielteinen. Ruotsista on tullut neuvoja ja niiden antamisessa on ollut mukana myöskin sosia-

lidemokraattiset ministerit. Sota on siinä vaiheessa, että se pakottaa tarkastelemaan mitä tuleman pitää. Sodan jatkaminen merkitsee uusia pommituksia ja kotien tuhoutumista. Jos vedotaan kansan apuun, niin vetoumus ei kohtaa samanlaista harrastusta kuin aikaisemmin. Työläiset joutuvat suurimpaan hätään. Rikkaat tulevat sentään toimeen. Evakuoimisen tapahtuessa työläisille annetaan vain pilette kouraan. Tämä tulisi meikäläisten ministerien muistaa. Me emme ole enää irrallisessa sodassa. Olemme liittolaisia Saksan kanssa. Venäjän sotilaallinen voima on niin suuri, että emme sitä kestä. Myös rintamantakaista osaa emme pysty hoitamaan. Olisi yhdyttävä siihen mitä Pekkala ehdotti. Otan tämän edesvastuun tietäen, että sodan jatkamisella häviämme kokonaan. Jos tämä kanta tulee täällä ryhmässä enemmistöksi ja eduskunta sen hylkää, niin silloin on meikäläisten ministerien lähdettävä hallituksesta.

Kulovaara: Jos Neuvostoliitto olisi syksyllä 1939 antanut Suomelle uhkavaatimuksen, niin porvaristo olisi silloin taipunut. Olkoon asia kuinka oikea tahansa, niin päätä ei ole lyötävä seinään murskaksi. Jos sotaa jatketaan, niin jäädaan yksin. Neuvostoliitto on antanut perään internoimisvaatimuksestaan, se vaatii vain, että se on periaatteessa hyväksyttävä, mutta sen toteuttamisesta voidaan keskustella. Venäläisten kanssa ei haluta ryhtyä neuvotteluihin, koska heitä epäillään. Demopilisatiokohta on tullut Neuvostoliiton ehtoihin sen vuoksi, että Paasikivi kysyi siitä. Madam Kollontay sanoi ettei hän tiedä sitä ja asiaa kysyttiin neuvostohallitukselta ja silloin se tuli ehtojen joukkoon. Puhua oli kyllä sitä mieltä, että maan voimavarat olisi säilytettävä vastaisten rauhanneuvottelujen varalta. Väitti, että 1941 jouduttiin sotaan sisäpoliittisista syistä, koska maassa ilmeni paljon revanshitahtoa. Nyt taas jatketaan sotaa sisäpoliittisista syistä. Päämajan olisi nyt sisäpoliittisista syistä ilmaistava kantansa. Oli sitä mieltä, että neuvotteluja Neuvostoliiton kanssa olisi jatkettava.

Railo: Jos kannanotto olisi yhtä helposti tehtävissä kuin mitä se näyttää olleen Pekkalalle ja Jokiselle, niin tämä asia olisi helposti kohdaltamme ratkaistavissa. Katsoi ettei aikaisemmin ole ollut mahdollisuuksia sodan lopettamiseen. Nyt näyttävät olevan, kuten Kulovaara sanoi, sisäpoliittiset esteet ennen muuta syynä siihen, että esitetyillä ehdoilla ei voida aselepoakaan tehdä. Totesi että tässä ryhmässä tehtävällä päätöksellä ei vielä

aikaansaataisi rauhantilaa. Sosialidemokraattinen ryhmä ja ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmä eivät voi hallita maata. Tuntuisi houkuttelevalta, että ryhmä äänestäisi nyt yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä vastaan, löisi rintoihinsa ja ottaisi miehensä pois hallituksesta. Mutta tällä tulisi olemaan vaaralliset sekä sisä- että ulkopoliittiset seuraukset. Ilmoitti äänestävänsä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta.

Peltonen, M.: Väitti että länsivallat eivät ole tosissaan aikoneetkaan luoda toista rintamaa. Ne tahtovat välikaudeksi Suomen eroon sodasta. Länsivalttojen armeija on nyt trimmattu kuntoon ja se tulee vastaisuudessa Venäjäänkin nähden merkitsemään jotakin. Jos sotaa jatketaan, niin Venäjällä on mahdollisuuksia Suomen hävittämiseen. Mutta jos tehdään aselepo, niin Suomella on mahdollisuus voimansa säilyttämiseen. Se merkitsee loppuselvittelyssä etua Suomelle.

Syrjänen: Kertoi käynnistään rintamalla. Väitti että sotilaiden mieliala ei ole pessimistinen. Puhui sotakorvauksista. Moskovon rauhan rajojen taakse siirtyminen johtaisi siihen, että miehet eivät jäisikään näille linjoille, vaan tulisivat kotiin. Osa jäisi saksalaisten kanssa taistelemaan venäläisiä vastaan. Luuleeko joku, tiedusteli puhuja, että nyt esitetyt ehdot merkitsisivät maamme vapauden ja itsenäisyyden säilymistä.

Myönnettiin puheenvuoro SAK:n puheenjohtajalle E.A. Vuorelle.

Vuori: Ilmoitti SAK:n työvaliokunnan kannan. Sen jälkeen kun työvaliokunnan jäsenet olivat saaneet kuulla hallituksen tiedonannon, on työvaliokunnan huomattava enemmistö sillä kannalla, että neuvotteluja Neuvostoliiton kanssa olisi esitetyillä pohjalla jatkettava. Työvaliokunta on kyllä nähnyt ne vaarat, mitkä tähän ratkaisuun sisältyvät. Työvaliokunta katsoo, että olisi maalle onneksi, jos kansa olisi ratkaisuisaan mahdollisimman yksimielinen. Katsottiin myös, että tämän ratkaisun taakse olisi saatava mahdollisimman arvovaltaiset piirit.

Kivisalo: Toivon kyllä rauhan aikaansaamista, mutta uskon että rauhan tekeminen esitetyillä ehdoilla johtaisi kansalaissootaan. Rauhanehtojen hyväksymisen taakse olisi saatava mahdollisimman arvovaltaiset piirit. Kansaa ei voi säilyttää oikeuksiaan, jos se niistä vapaaehtoisesti luopuu. Esitettyihin ehtoihin ei olisi suin päin mentävä.

Peltonen, O.: Olen suurin epäilyin v.v. asettunut sille kannalle, että neuvotteluja olisi vielä jatkettava. Kannanottooni on

vaikuttanut mm. eversti Paasosen eduskunnan jäsenille antama sotatilanneselostus. Kansan elävää voimaa ja maamme kaupunkeja olisi säästettävä. Merkittävä myös on Yhdysvaltojen myötätunnon säilyttäminen. Pidän näitä seikkoja hyvin painavina. Jos armeija murskaataan ja kaupungit hävitetään, niin se on käsittääkseni pahempi kuin koettaa saada rauha vaikkapa esitettyjen ehtojenkin pohjalla. Ei ole nim. sanottu vaikka neuvotteluissa saataisiin ehtoihin lievennyksiäkin. Vaikka ryhmä hyväksyisikin tämän kannan, niin se ei ehkä tulisi eduskunnassa hyväksytyksi. Ryhmän kanta olisi kuitenkin saneltava eduskunnan pöytäkirjoihin, mutta meikäläisten ministerien ei olisi erottava hallituksesta.

Hiltunen: Peltosen kantaan tekisi mieli yhtyä, mutta Neuvostoliiton uhkavaatimus on sen luontoinen ettei sitä voi tehdä. Yhdyn Vuoren v.v. kokouksessa esittämään ajatukseen, että jos Suomen kansan suuri enemmistö on valmis tekemään rauhan esitetyillä ehdoilla, niin silloin siihen on mentävä. Mutta niinhän ei asia ole. Ryhmässämme on mitä vilpittömintä rauhan tahtoa. Ei Venäjä anna meille Karjalassa olevia linnoituksia, jos kerta alueluovutuksiin mennään. Kumpikaan nyt valittavana oleva tie ei näytä valoisalta. Kun hyväksytään v.v. kanta, vältetään veljessodalta.

Lepistö: Käsitän täysin edessä olevat vaikeudet. Näen kuitenkin että ehtojen hyväksyminen johtaa nopeimmin tuhoon kuin se, että niitä ei hyväksytä. Maallemme ei ole esitetty minkäänlaisia turvallisuustakeita. Emme voi suorittaa saksalaisten internointia ilman puna-armeijan apua. Se tulisi maahamme mm. Riihimäen ja Helsingin kautta. Vuoden 1940 rajan hyväksyminen tuottaisi sisäpoliittisia vaikeuksia. Peltonen O. sanoi, että ryhmän kanta olisi saneltava vain eduskunnan pöytäkirjaan, mutta meikäläisten ei olisi lähdettävä pois hallituksesta. Näin ei voitaisi tehdä, sillä jos ryhmä omaksuu toisen kannan tässä asiassa kuin muut hallituksessa edustettuna olevat puolueet, niin siitä on myös tehtävä loppuun asti oikeat johtopäätökset. On kyllä eräs etu se, että rauhanehdotuksen takana on anglosaksinen maailma, mutta me olemme Puolan kysymyksen kohdalla nähneet, että anglosaksit eivät voi antaa Puolalle apua. Näillä perusteilla olen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla.

Linna: Valittiin sitä, että ryhmä on tässä asiassa niin rikinäinen kuin se näyttää nyt olevan. Olen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla, koska katson, että Venäjän

ehtojes hyväksyminen johtaa nopeammin tuhoon kuin taistelun jatkaminen. Ei esim. ole helppoa siirtää 400.000 karjalaista jälleen uusiin olosuhteisiin. Ei myöskään ole helppo siirtää armeija vuoden 1940 rajojen taakse. Jos ryhmä nyt asettuu esitetyillä ehdoilla rauhan teon kannalle, niin jäädään yksin. Ruotsalaisenkin ryhmän keskuudessa tuntuu olevan erimielisyyttä asiasta. Jos ryhmä asettuisi neuvottelujen jatkamisen kannalle olisi siitä eräänä seurauksena työväen järjestöjen toiminnan ehkäiseminen. Saataisiin vielä selkäänkin.

Puheenvuoro myönnettiin Kedolle.

Keto: Sosialidemokraattisen puoluetöimikunnan kantakin pitäisi tässä vaiheessa tulla määritellyksi. Sotatilanne on Saksalle paljon huonompi kuin mitä maamme sanomalehdissä saadaan kertoa. Saksalaisilla on ollut katastrofaalisia menetyksiä. Ukraina on melkein kokonaan menetetty. On todennäköistä, että myöskin pohjoisrintamalla tulee edelleen tapahtumaan perääntymistä. Yhteys etelärintamaan on katkennut. Saksan sotilaallinen asema tulee olemaan kestävä. Tämä merkitsee suurta vaaraa myöskin Suomelle. Armeijamme ei ajanpitkään tule kestävään vihollisen painetta Karjalan kannaksella. Vihollinen hyökkää ylivoimaisella tykistöllä, panssariaseella ja ilmavoimilla. Ilma-ase voi tuottaa paljon tuhoa myöskin kotirintaman kohdalla. En siis näe sodan jatkamisen tiellä muuta kuin tuhoa. Työväen keskuudessa on sotaväsymys paljon suurempi kuin tahdotaan uskoa. En ymmärrä muuta kuin sen, että venäläiset sen jälkeen kun nyt esitetyt ehdot on hyljätty, eivät enää tule esittämään tällaisikaan ehtoja. Täytyy käsittää mitä merkitsee maallemme se kun menetämme kaiken ulkomaisen poliittisen tuen. Mistä silloin saamme tukea kun joudutaan antautumaan. Tämä johtaa Suomen tuhoon. Huomautti, että venäläiset ovat valmiit keskustelemaan internoimisesta. Italian juttu ei kelpaa esimerkiksi. Neuvostoliitto on tarjonut nämä ehdot sen vuoksi, että sen on ollut annettava perään Englannille ja Yhdysvalloille. Jos sotaa tahdotaan jatkaa, niin silloin ei nähtävästi ole ajateltu sitä, että kymmenet tuhannet miehet menettävät henkensä ja tämä pannaan sosialidemokraattien tiliin. Tämän vuoksi on ryhmän ilmaistava kantansa. Sisäpoliittinen ongelma on vaikea, mutta sisäpolitiikkaa olisi ollut hoidettava toisin. Olisi ollut annettava lehtien vapaammin kertoa mitä maailmassa tapahtuu. Jos eduskunnan päätös rakentuisi vain sosialidemokraattisen ja ruotsalaisen kansanpuolueen eduskuntaryhmän muodostaman enemmis-

tön varaan, niin se olisi kyllä ikävä ja vaikea tilanne, mutta se olisi hoidettava asianmukaisen propagandan avulla. On vaarallista jos sosialidemokraattinen puolue menettää työväen kannatuksen. SAK:n työvaliokunnan kanta on merkittävä.

Fagerholm: En hyväksy hallituksen linjaa. Hallitus on tähän asti menetellyt oikein, mutta kun nyt on ratkaistava joko - tahi, niin on oltava neuvottelujen jatkamisen kannalla. Ryhmän kannanottoon ei saa vaikuttaa se saadaanko sen taakse eduskunnan enemmistö vaiko ei. Olemme usein olleet vahemmistönä, mutta se ei ole merkinnyt sitä, että olisimme olleet väärässä. Propagandaa on hoidettu yksipuolisesti. Huomautti, että jokaista punktia ei ole pakko selostaa niin synkästi kuin on tehty. On saatu vaikea sisäpoliittinen tilanne. Kun toinen vaihtoehto merkitsee kansan itsemurhaa ja tuhoa, on rauhanneuvotteluja jatkettava.

Wirtanen: Suomen vastauksen päähuomautus koski saksalaisten internoimista. Venäläiset ovat tässä kohdassa peräytyneet. Internoiminen olisi periaatteessa hyväksyttävä, mutta sen toteuttamisesta voitaisiin keskustella. Tämän täytyy merkitä sitä, että he ovat valmiit ottamaan huomioon meidän vaikeutemme tässä asiassa. En näe, että Neuvostoliiton vastausta on niin ankarasti arvosteltava kuin on tehty, koska pientä lähentymistä on havaittavissa. Ei ole mitään taetta itsenäisyytemme säilymisestä sen jälkeen kun Neuvostoliitto olisi sotilaallisesti meidät voittanut ja silloin joutuisimme tekemään rauhan. Huononkin rauhan tärkein pluspuoli on se, että armeijam voidaan säilyttää. Jos taas Venäjä pääsee miehittämään tämän maan, niin voidaanko silloin maan itsenäisyys säilyttää. On puhuttu sisäpoliittisista vaikeuksista. Kansa ei ollut talvisodankaan aikana valmistautunut sellaiseen rauhaan kuin mikä tehtiin. Nytkään ei saisi hallituksen kantaan vaikuttaa sen mitä suuret joukot mahdollisesti ajattelevat, koska hallituksen täytyy tuntea asiat ja vastata niistä. Jos eduskunnassa vaikkapa niukkakin enemmistö saadaan rauhan kannalle ja jos sen jälkeen hallitus ja armeijan johto antaa asiasta julistuksen, niin seuraavana päivänä kansan enemmistö hyväksyy eduskunnan toimenpiteen. Valitti ettei puoluetöimikunnan kantaa ole kysytty. Ryhmän päätöksen teko olisi siirrettävä huomiseen. Oli perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla.

Tuominen: Olisin rauhan kannalla, jos ehdot olisivat mahdol-

liset hyväksyä, mutta nämä ehdot ovat mahdottomat hyväksyä. Neuvostoliitto tulisi kaikista päättäen jatkamaan vuonna 1940 aloittamaansa politiikkaa. Huomautti sisäpoliittisista vaikeuksista. Armeijan toiminnalta viedään pohja pois, jos joukot siirretään Moskovon rauhajan rajojen taakse. Kertoi eräästä tapauksesta rintamalla.

Hakkila: Oli syytä luulla, että saadaan hyvät rauhanehdot, mutta sellaisia ei saatu. Ei kansan mielialaa saada muutetuksi yhden päivän aikana harjoitettavalla propagandalla, kuten Wirtanen uskoo. Ei meillä ole mahdollisuutta tehdä vapaaehtoisesti itsemurhaa, jota esitettyjen ehtojen hyväksyminen merkitsee. Näiden ehtojen pohjalla ei ole mahdollista saada maahan arvovaltaista hallitusta hoitamaan asioita.

Pitkäsilta: Yhtyi Pekkalan ja Kulovaaran lausuntoihin. Ei näiden ehtojen hyväksyminen merkitse mitään vapaaehtoista antautumista. Tuominen puhui kommunismin vaarasta, mutta on syytä kysyä kummassako tapauksessa tämä vaara on suurempi, silloinko kun tehdään näillä ehdoilla rauha, vai silloinko kun on ensin perusteellisesti hävitty ja sitten jouduttu tekemään pakkorauha. Yhtyi O. Peltoseen siinä, että eduskunnassa ilmaistaisiin oma kanta, josta ei ole luovuttava sen vuoksi, että porvarit eivät sitä hyväksy. Vähemmistöön jääneenä alistuisimme enemmistön tahtoon.

Penttala: Ehtojen julkaisemisen jälkeen on jokainen joutunut harkitsemaan kumpi tie on parempi kulkea. Ehdot näyttävät kuitenkin kansalliselta hirttosilmukalta. Olen koettanut saada valitsijaini kannasta tietoa. En ole tavannut yhtään sellaista, joka hyväksyisi esitetyt ehdot. Keto sanoi, että työväestö pitäisi ryhmää syypäänä vuotaneeseen vereen, mutta ainakin pohjalainen työväki pitää venäläisiä syypäänä tähän. Ehtojen hyväksyminen johtaa kansalaissootaan. Ehdot on kenties pantukin näin ankariksi, jotta kansa jakautuisi kahtia.

Halonen: Ehtojen hyväksyminen johtaisi sisällissotaan silloin jos niitä yritettäisiin toteuttaa. Yhtyi v.v. enemmistön kantaan.

Peltonen, M.: Hiltunen peloitteli Italian kohtalolla, mutta en ymmärrä miten Suomi sellaiseen tilaan joutuisi. Myöskin Penttalan ja Halosen peloittelut ovat liioiteltuja.

Reinikainen: Keskellä sotaa ilmenevät suuret erimielisyydet ovat kansalle ja maalle vaarallisia. Huomautti, että sodan jatkaminen merkitsee entistä tiiviimpää kiinni-iskeytymistä Saksaan, joka kulkee perikatoaan kohti, sekä eristäytymistä suurista demo-

kratioista. On otettava vakavasti huomioon SAK:n kanta. Totesi, että jos ryhmä asettuisi neuvottelujen jatkamisen kannalle ja tämä kannanotto ei tulisi eduskunnassa hyväksytyksi, niin silloin olisi meikäläisten tultava pois hallituksesta. Kun ajatellaan realistisesti, niin huomataan, että meidän ryhmämme kannanotto ei vielä merkitse rauhaan pääsemistä. Voimme tietysti merkitä kantamme eduskunnan pöytäkirjaan vastaista historiaa varten, mutta se olisi pieni lohdutus. Voimakas propaganda on saanut mielialan sotaiseksi. Nykyisissä oloissa emme voi aiheuttaa hallituspulaa. Kun näin on, niin olen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla.

Voionmaa: Olen rauhanneuvottelujen jatkamisen kannalla. Länsivaltojen merkitystä on väheksytty. Länsivallat eivät tosin voi tehdä meidän hyväksemme paljoa, mutta ainakin näitä ehtoja ne ovat saaneet lievennetyiksi. Niiden merkitys on kasvamassa. Niiden seurassa on jokatapauksessa parempi olla kuin yksin ja tuuliajolla. Suomen ei pitäisi väheksyä Neuvostoliiton mahtia. Olemme loppuvaiheessa paremmalla puolella, jos voimamme säilyy. On sanottu, että hallitus ei voi vapaasti toimia. Jos Saksa olisi jo vaikkapa Baltian maista perääntynyt, niin ääni olisi toinen. Olemme sisäpoliittisessa pakkotilanteessa. Ehdoton antautuminen ikk:n edessä. Olemme joutuneet propagandan uhriksi. Meidän kantamme voisi vaikuttaa terveesti ja hillitsevästi yleiseen mielipiteeseen. Sisäpolitiikkaan vetoamalla mennään mielettömyyteen. Voimme hyvin äänestää oman käsityksemme mukaan. Väitti että hallitus on toisella kannalla kuin presidentti ja ylipäällikkö.

Kuusela: On todennäköistä että Suomen hallituksen kielteisen vastauksen tultua Neuvostoliiton tietoon sotatoimet Suomea vastaan tehostuvat. Porvariston piirissä on sellaistaakin käsitystä, että tämä on mukava sota. Huomautti että taistelujen laajetessa joukkojen taistelutahto ja mieliala on toisenlainen kuin talvisodan aikana. Työväestö on saanut kantaa raskaimman taakan sekä rintamalla että rintaman takana. Yksimielisyysajatus ei enää esiinny yhtä voimakkaana kuin aikaisemmin. En kuvittele, että ehtojen hyväksyminen johtaisi hyvään tulokseen, mutta mitä merkitsee sodan jatkaminen? Kun tiukka paikka tulee, niin täälläkin on sellaisia, jotka poistuvat maasta. Olisin mielissäni, jos olen erheessä. Olemme täällä työväen edustajina. Onko ryhmän vastuulla lähdetty sotaan vuonna 1941? Nyt olisi kahdesta pahasta valittava pienempi paha. Jos miesten henget voidaan säilyttää ja kaupungit pelastaa,

on siitä etua maalle. Tämän vuoksi olisi näilläkin ehdoilla pyrittävä rauhaan kuin päättömästi syöksyä tuhoon.

Kuittinen: Rauhan kaipuu on yleinen. Moskovan rauhasta saatiin rajaseudulla sellainen kokemus, ettei se ollut mikään rauha. Luullaan että ehtojen hyväksymisellä päästään rauhan tilaan, mutta niin tuskin tulisi käymään. Eduskunnassa on vaikea saada enemmistöäkään näiden ehtojen taakse ja vaikka se ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmän avulla saataisiinkin, niin minkälaiseksi muodostuisi tilanne? Nykyisen hallituksen olisi erottava ja uusi muodostettava, mutta millaisia voimia saataisiin sen taakse? Sanoi olevansa yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla.

Sillanpää: Täällä ovat monet pitäneet hyvin yksinkertaisena toimenpiteenä rauhanneuvottelujen jatkamista. Asia ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen. Meille ei ole kyllin riittävästi selostettu mitä esim. seuraisi saksalaisten internoimisesta. Oli yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla.

Andersson, K.: Eduskunta ei saanut päättää sotaan lähtemisestä. (Tanner: Kyllä eduskunta sai siitä päättää.) Kantani määrää edessä olevat vaihtoehdot. On kysytty mitä seuraa, jos tehdään rauha. Tähän emme voi antaa selvää vastausta. Mutta voimme tehdä toisen kysymyksen, mitä seuraa, jos sotaa jatketaan? Tähänkään kysymykseen ei ole annettu vastausta. Odotan hallitukselta sellaisia toimenpiteitä, että saksalaisista selvittäisiin ilman Italian kohtaloa. On viitattu veljessodan mahdollisuuteen, mutta en pidä sitä niinkään varmana asiana. Uskon että tulee vielä hetki, jolloin porvaristo on valmis hyväksymään tällaisenkin rauhan, jopa huonommankin. Kun äänestän perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta, niin teen sen sen vuoksi, että itse haluan vastata kannanotostani.

Tanner: Kun olen kuunnellut tätä keskustelua, niin minusta on alkanut tuntua siltä, että tehtiin virhe kun tiedusteltiin Neuvostoliiton ehtoja. Tämä asia on joutunut esille sopimattomaan aikaan. Länsivallat ovat nyt voimattomia Neuvostoliittoon nähden. Tulee ehkä hetki, jolloin ne ovat voimakkaampia. Huomautti, että rintamalla ei ole tapahtunut sellaista, joka ratkaisevasti vaikuttaisi asiaan. Sisäpoliittisiin seikkoihin on kiinnitettävä vakavaa huomiota. Neuvostoliitolle on nyt menestys noussut päähän. Jos se olisi halunut saada meidät irti sodasta, niin se olisi esittänyt kunnolliset ehdot. On annettu tietoja ehtojen mahdollisesta lieventämisestä. Viittasi ruotsalaisen puoluepuheen, päätoimittaja Lindströmin täällä käydessään antamiin tie-

toihin, joiden mukaan Neuvostoliitto haluaisi lievittää ehtojaan. Nämä ovat kuitenkin täysin epävirallisia tietoja, joten niihin ei voida luottaa. Talvisodan aikana madam Kollontay lupaili niinkään hyviä ehtoja, kunhan vain mennään Moskovaan keskustelemaan rauhasta. Kävi kuitenkin päin vastoin, ehdot kovenivat. Nyt on valittavana kaksi huonoa tietä. Kummankaan tien päähän ei nähdä. On totta että kaikki tahtovat rauhaa, mutta ei riitä, että kirjoitetaan rauha, sellainen pitää todella saada. Kun tarkastelen Neuvostoliiton ehtoja, niin näen niissä pyrkimyksen saada koko maa Neuvostoliiton haltuun. Venäjä on nyt kiinni pitkän aikaa. Jos se aikoo hyökätä Suomea vastaan, tarvitaan siihen 40-50 divisioonaa. Saksan nujertaminen vie paljon aikaa. Syksyyn mennessä voi tapahtua paljonkin. Kun otetaan nykyinen ajankohta huomioon, niin teemme karhunpalveluksen itsellemme, jos äänestämme perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta. Kun rauhan taakse ei saada muuta porvarillista ryhmää kuin ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmä, niin se on niin epäpopulaari ryhmä, että sen kanssa ei voida yksinään hoitaa hallitusta. Jos eduskunnan enemmistö olisi perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla, niin seurauksena olisi uuden hallituksen muodostaminen. Asian pitäisi olla valmis perjantaihin mennessä. Kuinka se voitaisiin käytännöllisesti hoitaa. Mahdollisesti vastauksen antoaikaan saataisiin pidennystä. Kuvitelkaa mitä seuraa, jos esim. 105 edustajaa on perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla ja 80 sitä vastustaa. Seuraukset voisivat vaikuttaa kovin tuhoisasti sekä kotimaassa että ulkomailla. Tuntuisi henkilökohtaisesti hyvältä päästä tämän kivireen vetämisestä, mutta kun katsoo minin se johtaa, niin on hallituksessa oloa jatkettava.

Keskustelun tähän päätyttyä toimitettiin nimenhuutoäänestys, joka osoitti 46 ryhmän jäsentä oli v.v. ehdotuksen kannalla ja 27 oli perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla. Valmistavan valiokunnan ehdotus tuli siis hyväksytyksi. (Äänestyslista liite 1)

Bryggari: Ilmoitti, että vähemmistöön jääneiden taholta tul-
laan eduskunnassa esiintymään.

Tämän jälkeen päätettiin v.v. ehdotuksen mukaisesti, että ryhmän toinen puheenjohtaja ilmoittaa eduskunnan istunnossa ryhmän kannan puheessa, jonka hän pitää.

2 §.

Seuraava ryhmän ja v.v. kokous.

Päätettiin, että ryhmän kokous pidetään tänään kello 14 ja valmistavan valiokunnan kokous kello 13.

Kokous päättyi kello 1,30 yöllä.

Vakuudeksi:

Vainio Lauri

Puheenjohtaja.

Sinteerä.

Tarkistettu:

Joensuu

Eetu Karjalainen

SOSIALIDEMOKRAATTINEN EDUSKUNTARYHMÄ

Liite N:o 1

Kokous

17/3

klo

20,40 19 44

Asia:

V. 2.

ehdotus »Jaa»

Pekkala

ehdotus »Ei»

	Jaa	Ei		Jaa	Ei
EDUSKUNNAN					
Aarniokoski	1		Malkamäki	1	
Aattela		1	Malmivuori	1	
Andersson, G.		1	Mustasilta		1
Andersson, K.		1	Mäkeläinen	1	
Bryggari		1	Nokelainen	1	
Erich	1		Nurminen	1	
Eskola		1	Paasonen		1
Fagerholm		1	Pekkala		1
Hakala			Peltonen, M. H.		1
Hakkila	1		Peltonen, O.		1
Halonen	1		Penttala	1	
Hiilelä	1		Perho		1
Hiltunen	1		Pitkäsilta		1
Huhta	1		Pyy	1	
Huotari			Raatikainen, J.		1
Hämäläinen			Raatikainen, U.		1
Härmä		1	Railo	1	
Jokinen			Rantala		1
Juutilainen	1		Raunio		1
Kajala			Reinikainen		1
Karjalainen	1		Salmela-Järvinen		1
Kekäläinen	1		Salmenoja	1	
Kettunen	1		Salovaara	1	
Kilpi		1	Sillanpää	1	
Kivisalo	1		Simonen		1
Koivulahti-Lehto	1		Simisalo	1	
Kommu			Syrjänen	1	
Koponen			Tanner		1
Kuittinen	1		Tervo		1
Kujala	1		Toivonen	1	
Kulovaara		1	Tolonen		1
Kupari		1	Tuominen	1	
Kuusisto	1		Turkia	1	
Kämäräinen	1		Turkka		1
Kääriäinen			Turunen	1	
Lehtokoski	1		Valta		1
Lepistö	1		Welling	1	
Lindman	1		Wenman		1
Lindqvist		1	Wirtanen		1
Lindström		1	Voionmaa		1
Linna	1		Väisänen	1	
Lonkainen		1			
Lumme	1				
46	93	15	22	11	24
			24	12	12

EDUSKUNNAN
TALOUDENHOITAJA

Helsingissä,

maaliskuun 14 p:nä 1944.

Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän

Herroille Puheenjohtajille.

Eduskunnan "Maanantai-talkoiden" talkoovanhimpana pyydän kunnioittaen saada alistaa harkittavaksenne, olisiko kysymys ryhmäanne kuuluvien edustajien osallistumisesta mainittuihin talkoihin ehkä otettava käsiteltäväksi seuraavassa ryhmäkokouksessa, mikä epäilemättä olisi omansa erittäin huomattavasti parantamaan talkoiden tulosta. Jos katsotte olevan syytä tähän, tahtonette kehoittaa niitä edustajia, jotka haluavat osallistua talkoihin, ensi tilassa ilmoittautumaan ovenvartijoille.

Allaoleva laskelma osoittaa tilannetta tänä aamu-
na.

Edistys	100 %		
IKL	100 %		
Ruots. kansanp.	78 %	(4 edustajaa puuttuu)	
Kokoomus	76 %	(6 "- "-)	
Maalaisliitto	74 %	(15 "- "-)	
✓ Sos.dem.	55 %	(38 "- "-)	
Koko eduskunta	68 %	(63 edustajaa puuttuu)	

B. Leiring.

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan kokouksesta, joka pidettiin pankkivaliokunnan huoneessa eduskuntatalossa 15 p:nä maaliskuuta 1944. Saapuvilla olivat: Bryggari, Erich, Hakila, Kujala, Kulovaara, Kuusisto, Lehtokoski, Lepistö, Peltonen, O., Reinikainen, Syrjänen, Tanner, Tolonen ja Aattela sekä ministerit Aaltonen, Salovaara ja Takki. Puhetta johti Reinikainen ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Ryhmän puolesta esitettävän lausuntoluonnoksen tarkistus.

Otettiin ryhmäkokouksen päätöksen mukaisesti tarkistettavaksi ryhmän puolesta eduskunnan istunnossa esitettävä lausuntoluonnos.

Puheenjohtaja Reinikainen esitti lausuntoluonnoksen.

Asian johdosta syntyi keskustelua.

Lehtokoski: Piti lausunnon hyvänä kohtana sitä, että siinä tuodaan ryhmän rauhan tahto julki.

Reinikainen: Hallituksen taholta annettava vastaus Neuvostoliitolle olisi muotoiltava niin, että siitä ilmenisi, ettei ole Suomen vika se, että neuvottelut rauhasta eivät pääse alkamaan.

Bryggari: Ryhmä ei ole käytännöllisellä tavalla ilmaissut rauhan tahtoaan. On sitouduttu taistelemaan Hitlerin kanssa epämääräisen pitkälle.

Keskustelun päätyttyä päätettiin ryhmäkokoukselle esittää, että lausuntoluonnos hyväksyttäisiin.

2 §.

Eriävän kannan ilmaisu eduskunnan istunnossa.

Keskusteltiin olisiko ryhmän taholta sallittava, että ryhmäkokouksessa vähemmistöön jääneiden taholta esiinnyttäen eduskunnan istunnossa.

Peltonen, O.: Sanoi saaneensa tietää, että ryhmäkokouksessa vähemmistöön jääneiden, johon itsekin oli kuulunut, taholta suunnitellaan esitettäväksi oma perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisehdotus. Olen itse äänestänyt vähemmistön mukana, mutta olen sitä mieltä, että ryhmän olisi tässä asiassa esiinnyttävä ulospäin yksimielisenä. Eikö ryhmän olisi näin ollen päätettävä tästä.

Bryggari: Nyt on kyseessä niin suuri asia, että jokaisen ryhmän jäsenen oikeutena ja velvollisuutena täytyy olla sanoa mielipiteensä ja äänestää sen puolesta.

Erich: Yhtyi Peltosen kantaan.

Kulovaara: Yhtyi Bryggarin kantaan.

Aaltonen: Puolueessamme on aina menetelty niin, että vähemmistöön jääneet ovat alistuneet enemmistön päätökseen. Velvollisuuteni puoluesihteerinä on huomauttaa puoluekurin noudattamisen tärkeydestä.

Tanner: Maallemme tulee olemaan vahinkoa siitä, jos eduskunnassa ilmenee hajaannusta.

Bryggari: Halusi huomauttaa, että kysymys ei ole joidenkin edustajien kunnian kirkastamisesta ja siitä johtuvasta erillisestä menettelystä, vaan että on kyseessä maan etu ja vastainen kohtalo.

Aattela: Olen myös ryhmässä äänestänyt vähemmistön mukana. Katson kuitenkin, että ryhmän kannasta poikkeava esiintyminen eduskunnassa ei vastaa tarkoitustaan eikä johda myönteiseen tulokseen, joten tulen noudattamaan menettelyssani ryhmän päätöstä.

Keskustelun päätyttyä päätettiin 12 äänellä 2 ääntä vastaan ryhmäkokoukselle ehdottaa, että ryhmä velvoittaisi ryhmän jäsenet eduskunnan istunnossa noudattamaan ryhmän päätöstä.

3 §.

Eduskunnan taloudenhoitajan kirje.

Esiteltiin eduskunnan taloudenhoitajan kirje, joka koski eduskunnan maanantai-talkoita, joiden talkoovanhimpana herra Feiring on. (Liite 1)

Kirjelmä päätettiin esittää ryhmälle.

V a k u u d e k s i :

Orh. Lemmela
Puheenjohtaja.

Sinteerä.

P ö y t ä k i r j a

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 15 p:nä maaliskuuta 1944. Kokous alkoi kello 14. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Andersson, K., Hakala, Jokinen, Juutilainen, Kekäläinen, Kilpi, Koivulahti-Lehto, Koponen (sairas), Kupari, Kääriäinen, Lepistö, Lindman, Lindqvist, Lonkainen, Mansner, Paasonen (sairas), Pekkala, Peltonen, M., Raatikainen, U., Salmenoja, Simonen, Tervo ja Turkka. Kokouksessa olivat saapuvilla ministerit Aaltonen ja Takki. Puhetta johti Reinikainen ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Ryhmän puolesta esitettävän lausuntoluonnoksen tarkistus.

Otettiin tarkistettavaksi ryhmän puolesta eduskunnan istunnossa esitettävä lausunto.

Puheenjohtaja Reinikainen esitti lausuntoa koskevan luonnoksen. Ilmoitti lisäksi, että oli ulkoasiainvaliokunnassa sanonut, että Suomen puolesta annettavassa vastauksessa on tuotava ilmi, että Suomi on edelleenkin sillä kannalla, että maan olisi mahdollisimman pian päästävä irti sodasta, ja että tämä kanta olisi saatettava läntisten demokratioiden tietoon.

Bryggari: Ryhmän olisi tuotava rauhan tahtonsa julki. Tämän vuoksi ryhmän vähemmistö ehdottaa perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymismuodon, jonka puhuja luki.

Keskustelun päätyttyä hyväksyttiin v.v. ehdotuksen mukaisesti puheenjohtaja Reinikaisen esittämä lausuntoluonnos esitettäväksi eduskunnassa ryhmän puolesta annettuna lausuntona.

2 §.

Eriävän kannan ilmaisu eduskunnan istunnossa.

Otettiin käsiteltäväksi kysymys olisiko ryhmän taholta sallittava, että ryhmäkokouksessa vähemmistöön jääneiden taholta esiinnyttäen eduskunnan istunnossa ja tehdään ehdotus perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Valmistava valiokunta ehdotti, että ryhmä velvoittaisi kaikki jäsenensä eduskunnan istunnossa noudattamaan ryhmän päätöstä.

Syrjänen: Oli v.v. ehdotuksen kannalla. Puoluepäätösten mukaan on ryhmäkuria noudatettava.

Railo: Yhtyi edelliseen. Piirikokouksissa on usein käsitelty ryhmäkurin ja yhteisten päätösten noudattamisen välttämättömyyttä.

Mustasilta: Olen ollut vähemmistön kannalla, mutta noudatan ryhmän päätöstä.

Voionmaa: On kysymyksessä suuri asia, joka ylittää ryhmäasian. Omatuntoni ei salli minun esiintyä toisin. Harkitsen esiinnynkö eduskunnassa.

Fagerholm: Olen muodostanut käsitykseni vakaumukseni ja omantuntoni mukaan. Jos ryhmä päättää, että kaikkien jäsenten on noudatettava ryhmän päätöstä, niin minä tulen menettelemään käsitykseni mukaan. Olen kyllä valmis vetämään omat johtopäätökseni.

Wirtanen: En voi omalta osaltani auttaa hallitusta johtamaan maata turmioon. Omatunto on korkein instanssi.

Tanner: Valtiopäiväjärjestyksen mukaan on jokaisella edustajalla oikeus menetellä oman vakaumuksensa mukaisesti, mutta puoluepäätökset velvoittavat meitä noudattamaan yhteisiä päätöksiä. Mainitsi, että SAK:n kanta on esitetty ryhmälle hiukan väärin. SAK:n työvaliokunnassa ovat mielipiteet menneet hajalle. Puolue-toimikunnassa on sattumalta rauhan tekijöillä yhden äänen enemmistö. Onkohan vähemmistölle itselleenkaan eduksi, että he saisivat eduskunnassa ehdotuksensa taakse parisenkymmentä ääntä? Maalle siitä on vahinkoa.

Kulovaara: Näin tärkeässä asiassa pitäisi antaa jokaiselle ryhmän jäsenelle oikeus äänestää kantansa mukaisesti.

Turkia: Puolueessamme on vanhastaan ollut käytännössä se, että tehtyjä päätöksiä noudatetaan. Vähemmistöön jääneille riittää kun he saavat ryhmän pöytäkirjaan merkitä eriävän kantansa. Tässäkin asiassa on enemmistön päätöstä noudatettava.

Raunio: Ryhmän enemmistön päätökseen on vähemmistön alistuttava. Jos jokainen lähtee järjestöissä esittämään omaa kantaansa, niin joudutaan heikolle tielle.

Härmä: SAK:n työvaliokunnan kanta oli se, että rauhaan olisi päästävä. Ammattiyhdistysliikkeessä on suurempi pyrkimys rauhaan kuin puoluejärjestöissä.

Tanner: Vastasi Härmälle huomauttaen, että oli saanut

käsityksensä siitä tiedonannosta, joka hänelle oli SAK:n työvaliokunnan kokouksesta annettu. Härmä väitti, että järjestöt ovat rauhan kannalla, mutta eihän kukaan ole muuta väittänytkään. Rauhan kannallahan me aina olemme olleet. Nyt on kuitenkin kysymys erikoistilanteesta, siitä millä tavalla me pääsisimme rauhaan ja saamme me rauhan esitetyillä ehdoilla.

Pitkäsilta: Tulen kyllä noudattamaan ryhmän päätöstä, mutta ymmärrän hyvin eri kannalla olevia. Ryhmän päätöksiä pitäisi aina kaikkien noudattaa. Niin ei kuitenkaan ole aina tapahtunut, niinpä eräs ryhmän arvovaltainen jäsen on joskus menetellyt ryhmän kannasta poikkeavalla tavalla.

Huhta: Olen ollut 40 vuotta puolueen jäsenenä. Aina on pidetty tärkeänä enemmistöpäätöksen noudattamista. Nytkin on noudatettava ryhmäkuria.

Bryggari: SAK:n puheenjohtaja on täällä ilmoittanut SAK:n työvaliokunnan kannan. Luotan siihen, että tämä ilmoitus on oikea.

Perho: Oli sitä mieltä, että vähemmistölle olisi annettava oikeus menetellä kannanottonsa mukaisesti.

Keskustelun päättyttyä toimitetussa äänestyksessä päätettiin 42 äänellä 12 ääntä vastaan hyväksyä v.v. ehdotus, joten kaikkien ryhmän jäsenten on noudatettava ryhmän päätöstä.

3 §.

Eduskunnan taloudenhoitajan kirje.

Esiteltiin eduskunnan taloudenhoitajan kirje, joka koski eduskunnan maanantai-talkoita. (Liitteenä v.v. pöytäkirjassa 15/3-44)

Kirjelmä merkittiin saapuneeksi ja lausuttiin toivomus, että ne ryhmän jäsenet, jotka eivät vielä ole osallistuneet tämän kertaiseen maanantai-talkooyritykseen, tekisivät osallistumisestaan ilmoituksen.

V a k u u d e k s i :

Oskari Nuorvaara
Puheenjohtaja.

Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

P ö y t ä k i r j a
=====

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmän kokoushuoneessa eduskuntatalossa 3 p:nä huhtikuuta 1944. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Koponen(sairas), Paasonen (sairas), Perho ja Pyy. Kokouksessa olivat saapuvilla ministerit Aaltonen ja Takki sekä päätoimittaja E. Kilpi. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.-Kokous alkoi kello 14.

1 §.

Tannerin selostus.

Ryhmän puheenjohtaja Tanner esitti rauhantunnusteluja koskevan selostuksen.

Puhuja viittasi aluksi ryhmän 14 päivänä maaliskuuta tekemään päätökseen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisestä sekä seuraavana päivänä eduskunnan tekemään päätökseen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisestä. Eduskunnan päätöksen jälkeen hallitus antoi Neuvostoliitolle vastauksensa maaliskuun 17 päivänä. Puhuja luki hallituksen vastauksen. Hallituksen vastauksessa mm. huomautettiin siitä, että olisi välttämätöntä saada selko Neuvostoliiton esittämien rauhaentojen sisällöstä, ja että Suomen hallitus ei voi etukäteen hyväksyä sellaisia entoja, joiden merkitys ei ole tarkoin määritelty. Suomen hallituksen taholta ei siis haluttu katkaista Neuvostoliiton kanssa saatua yhteyttä. Tämän jälkeen puhuja viittasi hallituksen tiedonantoon, joka julkaistiin maan lehdissä maaliskuun 21 päivänä. Saman päivän iltana Neuvostoliiton hallitus antoi oman tiedonantonsa, joka oli vastaus Suomen taholta annettuun.

Tämän jälkeen puhuja ilmoitti, että päivää sen jälkeen kun hallituksen vastaus oli Neuvostoliitolle annettu, oli Neuvostoliitolta saatu lyhyt vastaus, jossa ilmoitettiin, että Neuvostoliitto on valmis keskustelemaan Moskovassa parin Suomen hallituksen edustajan kanssa rauhanentojen yksityiskondista. Suomen hallitus ilmoitti seuraavana päivänä, että täällä ollaan myös halukkaita keskustelemaan, kuitenkin ilman mitään sitoumuksia, rauhanentojen yksityiskondista. Keskustelu olisi siis informatioluontoinen. Osottautui vaikeaksi löytää sopivia henkilöitä Moskovaan lähtemään. Matkalle lähtivät valtioneuvos J.K. Paasikivi ja ministeri Enckell ja lähtö

tapantui maaliskuun 26 päivänä ja olivat ne jo samana päivänä illalla Moskovassa. Paasikivi ja Enckell tapasivat Molotovin ja Deganosovin ensimmäisen kerran maaliskuun 27 päivänä ja toisen kerran saman kuun 29 päivänä. Keskustelut kestivät yhteensä 6,5 - 7 tuntia. Neuvottelijamme sanoivat, että keskustelut olivat hyvin ikäviä. Keskustelujen lopputulos oli, että saatiin uudessa muodossa seuraavat rauhan ehdot:

Neuvostoliiton endotukset Suomen kanssa tentävää rauhaa varten 29/3 - 1944.

1. Suhteiden katkaiseminen Saksaan ja Suomessa olevien saksalaisten joukkojen ja aluksien internointi taikka suhteiden katkaiseminen Saksaan ja saksalaisten joukkojen ja aluksien karkoittaminen Suomen alueelta viimeistään huhtikuun loppuun mennessä.

Kummassakin tapauksessa neuvostonhallitus voi antaa Suomelle apua asevoimillaan.

2. Vuoden 1940 neuvostolais-suomalaisen sopimuksen voimaansäätäminen ja suomalaisten joukkojen vetäminen vuoden 1940 rajalle, toimeenpantuna asteittain (etapeittain) huhtikuun kuluessa.

3. Neuvostolais- ja liittolaissotavankien sekä myös siviili- väestöön kuuluvien, keskitysleireissä pidettyjen tai suomalaisten töissä käyttämien henkilöiden välitön palauttaminen; jos Neuvostoliiton ja Suomen välillä allekirjoitetaan rauhansopimus eikä välirauhansopimus, tulee sotavankien palauttaminen olla molemminpuolinen.

4. Suomen armeijan 50-prosenttinen demobilisatio toteutetaan toukokuun kuluessa ja koko Suomen armeija asetetaan rauhanajan kannalle kesä- ja heinäkuun kuluessa. (Tämä kohta on otettava sopimukseen tai siitä on laadittava erillinen neuvostolais-suomalainen sopimus, joka allekirjoitetaan samalla kertaa kuin rauhan- ja välirauhansopimus.)

5. Suomen sotatoimillaan ja neuvostoalueen mienityksellä Neuvostoliitolle aiheuttamien vahinkojen korvaaminen 600 milj. Amerikan dollarilla, mikä summa maksetaan viiden vuoden kuluessa tavaroissa (paperi, selluloosa, meri- ja jokialukset, erilaiset koneet ja laitteet).

6. Neuvostoliiton vapaaehtoisesti vuosien 1920 ja 1940 rauhansopimuksissa Suomelle luovuttamien Petsamon ja Petsamon alueen palauttaminen Neuvostoliitolle.

7. Mikäli Suomen taholta hyväksytään yllämainitut kuusi ehtoa, neuvostonhallitus pitää mahdollisena luopua Suomen hyväksi vuokraoikeuksistaan Hankoon ja Hangon piiriin ilman minkäänlaista vastasuoritusta.

Hallitus tarkasti uutta endotusta ja totesi missä kondin se eroaa alkaisemmasta. Saksalaisten internoinnista koskevaan kohtaan oli viime hetkessä tullut toinen vaintoento: karkoittaminen. Suhteiden katkaiseminen Saksaan piti merkitä sotilaallisten, taloudellisten ja kaupallisten suhteiden katkaisemista.

Vuoden 1940 rauhansopimuksen voimaansäätäminen on pysynyt ennallaan. Neuvottelijamme esittivät taktillisena endotuksena, että Petsamo vaindettaisiin Hankoon ja tärkeisiin kannaksen paikkoihin, mutta venäläiset sanoivat, että Petsamo otetaan ilman ~~muuta~~ ^{Kanadan}.

Suomen armeijan demobilisatiota koskevasta kondasta on sana osittain pudonnut pois. Täydellinen demobilisatio olisi toimitettava heinäkuun aikana viimeistään.

Korvauskysymys on muodostunut paljon merkittävämmäksi kuin ensin luultiin. Neuvottelijamme sanoivat, että suomalaiset ovat tehneet hallussaan olevilla alueilla hyödyllisiä parannus- ja korjaustöitä, mutta tämä ei merkinnyt mitään. Neuvostolaiset laskevat, että heidän vanhinkonsa nousevat k.o. alueella 1.200 miljoonaan dollariin, ja että ne antavat siitä puolet anteeksi.

Alkuperäisissä endoissa olleet määritelmät Petsamon piiristä on täsmennetty käsittämään koko Petsamon alueen.

Hankoa koskeva maininta on uusi asia. Venäläiset olivat ensin olleet jähkästi tätäkin vastaan, mutta olivat sitten tähän tulleet. Tämä jääkin oikeastaan ainoaksi heidän taholtaan tendyksi myönnytykseksi.

Puhuja palasi takaisin korvauskysymykseen ja osoitti, että 600 miljoonaa dollaria merkitsee nykyisen kurssin mukaan 30 miljardia markkaa. Asiaa valaisee jonkinverran prof. Suvirannan tekemä laskelma ja arviointi, jonka puhuja esitti. (Liite 1) Korvauksen merkityksestä oli Neuvostoliiton taholta puhuttu Ruotsissakin huomauttamalla, että ruotsalaisten ei vientimarkkinoilla tarvitse pitkään aikoihin pelätä suomalaisten kilpailua.

Ministeri Tanner totesi, että endot ovat melkein joka kondassa kiristyneet, vain Hangon kondalla on jotain valkenemista havaitta-

vissa.

Ehtoihin on sisällytetty sellaisia määräaikoja, että niitä ei voida toteuttaa. Korvausvaatimus on melkoinen kiristys ja demobilisatiota koskevasta kondasta on sana osittain pudonnut pois. Petsamo menisi kokonaan. Ehtojen kiristäminen on vaikuttanut hyvin järkevästi Ruotsin ulkoministeriöön, sielläkin oli uskottu niihin saatavan lievennyksiä. Nyt on kysyttävä onko toiveita, että keskusteluja jatkettaessa ehtoihin tulisi lievennyksiä. Asiasta on saatu sellainen käsitys, että saksalaisia koskevaan kontaan ei voitaisi saada lievennyksiä. Ei myöskään vuoden 1940 rajoja koskevaan kontaan. Demobilisatiota koskevaan kontaan mahdollisesti saataisiin aikamäärä koskevia muutoksia, mutta ei muuta. Korvauksista mahdollisesti voidaan tinkiä. Petsamoon näiden on venäläisten vaatimus kiinteä.

Miten tähän uuteen endotukseen suhtaudutaan? Asiasta on jo paljon keskusteltu. Hallituksen tarkoitus oli ensin se, että eduskunta olisi jo huomina määrännyt kantansa, mutta myöhemmin on tultu toisenlaiseen tulokseen ja tultu siihen, että asia otettaisiin eduskunnassa esille ensi viikon keskiviikkona. ^(Muta piirikokoukseen ja) Myöskin puolueemme puolueuuston kokous pidetään sitä ennen.

Asian käsittelyn siirtämiseen sisältyy kyllä pieni riski, sillä vastapuoli voi sanoa asian käsittelyä viivyteltävän. Lähetystön jäsenet kuitenkin arvelivat, että tämän verran voidaan asian käsittelyä siirtää. Jos siis ryhmät eivät vaadi ratkaisun tekemistä huomina, niin ratkaisun teon annettaisiin siirtyä ensi viikkoon.

Selostuksen johdosta syntyi keskustelua.

Reinikainen: Kun on maalle näin tärkeän asian ratkaisu kyseessä, niin sen tekemisessä ei pitäisi kiirehtiä. Myös vastustaja on saatava tämä ymmärtämään. Koska Paasikivi katsoo, että ratkaisu voidaan siirtää ensi viikkoon, niin se tentaköön.

Hakkila: Eduskunta on kutsuttu erikoiseen istuntoon tänään, mutta on muitakin asioita. Ne voidaan ottaa huomina esille. Ratkaisun tekeminen voidaan siirtää ensi viikkoon.

Pekkala: On parasta nukkua tämän selostuksen jälkeen ja asian käsittely lykätä. Kiinnitti hallituksen jäsenten huomiota siihen, ettei kaikenlaisia lentokirjasia sallittaisi julkaista. Mainitsi eräitä sellaisia, jotka olisi saanut jäädä julkaisematta ja joita on levitetty armeijaankin.

Kilpi: Yhtyi edelliseen puhujaan. Huomautti Suvirannan laskeelman johdosta, että voitaisiin tehdä toisenlainenkin laskeima, sellainen, joka koskisi sotakuluja.

Tanner: Sotakulut ovat toinen juttu. Niihin käytetty raha ei mene ulkomaille, vaan asia rullaa taalla kotimaassa.

Jokinen: Sanoi tietävänsä, että Ahvenanmaalle on viety suomalaisia joukkoja. Kansan taloudelliseen elämään täytyy vaikuttaa se, jos kaupunkijamme ja liikekeskuksiamme tunotaan. Sodan jatkaminen maksaa paljon.

Peltonen, O.: Oli myös asian käsittelyn siirtämisen kannalla. Endoista olisi hyvä saada jäljennös, jotta niitä voitaisiin m.m. piirikokouksissamme selostaa. Päämajan kannasta olisi saatava selvyys.

Tanner: Ehtoja ei vielä julkaista, mutta on hyvä jos niitä esim. piirikokouksissa selostetaan.

Peltonen, M.: Yhtyi O. Peltosen lausuntoon.

Wirtanen: Päämajan kannasta olisi saatava täsmällinen tieto. Päämajan velvollisuus on palvella kansaneduskuntaa.

Kivisalo: Yhtyi Wirtasen lausuntoon.

Aarniokoski: Huomautti erään puheenvuoron johdosta saaneensa Porissa tietää, että siellä on tällä kertaa vähemmän saksalaisia joukkoja kuin aikaisemmin.

Syrjänen: Toivoi että tätä asiaa selostettaisiin ryhmän jäsenten taholta joukoille asiallisella tavalla.

Mansner: Väitti saaneensa tietää, että eräät ryhmän jäsenet ovat julkisissa puheissaan antaneet yksipuolisen kuvan ryhmän kannasta. Sellaista ei saisi tapantua.

Lindman: Piti hyvänä sitä, että puolueuuvosto kutsutaan koolle tätä asiaa kasittelemään.

Keskustelun päätyttyä todettiin ryhmän olevan sillä kannalla, että asian käsittely olisi siirrettävä viikolla eteenpäin.

Ryhmän kanta ilmoitetaan toisten eduskuntaryhmien tietoon.

2 §.

Puolueneuvoston kokous.

Ryhmän edustajaksi puolueuuvoston tulevaan kokoukseen valittiin ryhmän taloudenhoitaja A. Kuusisto.

Toholammin Sos.-dem. kunnallistoimi-
kunnan kirje.

Esiteltiin Toholammin sos.-dem. kunnallistoimikunnan kirje, jossa ilmaistaan Toholammin sos.-dem. kunnallisjärjestön toteamus, että "politiikkaamme olisi pyrittävä niin hoitamaan, ettei maamme joutuisi minkään vieraan vallan mienittämäksi, vaan että voisimme itse hoitaa omat asiamme." (Liite 2)

Kirje merkittiin saapuneeksi ja ryhmän tietoon saatetuksi.

Vakuudeksi:

Väinö Ikonen

Puheenjohtaja.

Matti Järvelin
Sihteeri.

Tarkistettu:

Eeli Nurminen

Lama Härmä

SOSIALIDEMOKRAATTINEN EDUSKUNTARYHMÄ

Kokous

3/4

klo 18

19 44

Asia:

ehdotus »Jaa»

ehdotus »Ei»

	Jaa	Ei		Jaa	Ei
Aarniokoski			Malkamäki		
Aattela			Malmivuori		
Andersson, G.			Mustasilta		
Andersson, K.			Mäkeläinen		
Bryggari			Nokelainen		
Erich			Nurminen		
Eskola			Paasonen		
Fagerholm			Pekkala		
Hakala			Peltonen, M. H.		
Hakkila			Peltonen, O.		
Halonen			Penttala		
Hiilelä			Perho		
Hiltunen			Pitkäsilta		
Huhta			Pyy		
Huotari			Raatikainen, J.		
Hamäläinen			Raatikainen, U.		
Härmä			Railo		
Jokinen			Rantala		
Juutilainen			Raunio		
Kajala			Reinikainen		
Karjalainen			Salmela-Järvinen		
Kekäläinen			Salmenoja		
Kettunen			Salovaara		
Kilpi			Sillanpää		
Kivisalo			Simonen		
Koivulahti-Lehto			Sinisalo		
Konu			Syrjänen		
Koponen			Tanner		
Kuittinen			Tervo		
Kujala			Toivonen		
Kulovaara			Polonen		
Kupari			Tuominen		
Kuusisto			Turkia		
Kämäräinen			Turkka		
Kääriäinen			Turunen		
Lehtokoski			Valta		
Lepistö			Welling		
Lindman			Wenman		
Lindqvist			Wirtanen		
Lindström			Voionmaa		
Linna			Väisänen		
Lonkainen					
Lumme					

Liite 2 ryhmän pöytäkirjaan 3/4-44.

Sos.-dem. Eduskuntaryhmä

Helsinki.

-Toholammin Sos.-dem. Kunnallisjärjestön edustajiston kokouksessa 25/3-44 käsiteltäessä maamme nykyhetken asemaa päätettiin yksimielisesti toteamukseen, että politiikkaamme olisi pyrittävä niin hoitamaan, ettei maamme joutuisi minkään vieraanvallan miehittämäksi, vaan että voisimme itse hoitaa omat asiamme.- Tämä toteamus päätettiin kirjelmällä saattaa Sos.-dem Puoluetoimikunnan ja Sos.-dem Eduskuntaryhmän tietoon.

Toholammilla maaliskuun 26 pnä 1944.

Toholammin Sos.-dem Kunnalistoimikunnan puolesta

Jauri Koskela

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan kokouksesta, joka pidettiin pankkivaliokunnan huoneessa eduskuntatalossa 12 p:nä huhtikuuta 1944. Kokous alkoi kello 15. Saapuvilla olivat: Bryggari, Erich, Hakkila, Kilpi, Kujala, Kulovaara, Kuusisto, Lehtokoski, Lepistö, Linna, Lonkainen, Pekkala, Peltonen, O., Reinikainen, Salmenoja, Syrjänen, Tanner, Tolonen, Voionmaa ja Aattela, sekä ministerit Aaltonen ja Salovaara. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Suhtautuminen hallituksen tiedonantoon.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen tiedonantoon, joka koski Suomen ja Neuvostoliiton välisiä rauhantunmusteluja sekä Neuvostoliiton esittämiä välirauhan ehtoja.

Puheenjohtaja Tanner totesi, että ryhmän on nyt päätettävä suhtautumisestaan hallituksen tiedonantoon. Selosti äskettäin pidetyn puolueneuvoston tekemää päätöstä.

Pekkala: Neuvostoliiton kanssa on jaksettava neuvotella. Voidaan ehkä saada parempiakin ehtoja. Paasikivi ei ole pitänyt mahdottomana ehtojen paranemista. Hallituksen tiedonannossa ei sanota, aikooko hallitus jatkaa neuvotteluja. Olisi kuitenkin viimeiseen saakka yritettävä neuvotella. Olisin valmis esittämään sellaisen päiväjärjestykseen siirtymismuodon, että siinä kehoitettaisiin hallitusta jatkamaan neuvotteluja.

Reinikainen: Oli puolueneuvoston hyväksymän ponnen kannalla. Neuvotteluja olisi kyllä jatkettava, mutta nyt olisi äänestettävä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta, koska hallituspulaa ei olisi aiheutettava.

Bryggari: Pekkalan esitys oli puolueneuvoston päätöksen mukainen. Sen toteuttaminen ei aiheuttane hallituspulaa. Yhtyi Pekkalan esitykseen.

Syrjänen: Selosti Kuusankoskella pidettyä meikäläisen järjestöväen kokousta. Esitettyjä ehtoja pidettiin sellaisinaan mahdollomana hyväksyä. On luotettava siihen, että hallitus hoitaa tämän asian.

Voionmaa: Puolueneuvoston päätöslauselmaa on ajettava. En näe, että hallitus olisi kieltäytynyt keskustelemasta. Luotan siihen, että hallitus tässä vaiheessa jatkaa keskusteluja. Suostun siihen, että tällä kertaa äänestetään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta. Myöhemmässä vaiheessa mahdollisesti joudutaan toiselle kannalle.

Hakkila: Oli yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla.

Lepistö: Oli ollut mukana useissa meikäläisen järjestöväen kokouksissa ja niissä ei ollut kukaan hyväksynyt esitettyjä ehtoja, mutta keskustelujen jatkamisen kannalla oli kyllä oltu. Kokouksissa oli myös kiinnitetty huomiota ulkomaiseen radiopropagandaan sekä eräiden ulkomaisten sanomalehtien mm. Ruotsissa ilmestyvän sosialidemokraattisen puolueen pää-äänenkannattajan Morgon Tidningenin kirjoituksiin. Pidettiin suotavana, että puolueemme taholta annettaisiin mm. ruotsalaisille puoluetovereille ja lehdille oikeita tietoja.

Peltonen, O.: Oli myös ollut mukana järjestöväen neuvottelukokouksissa. Niissä oli pidetty tärkeänä, että Suomen taholta selvitetäisiin, mihin Suomi pyrkii. Pidettiin liian epämääräisenä puheita vapaudesta, turvallisuudesta j.n.e.

Tanner: Jo Neuvostoliiton kanssa saadun kosketuksen alkuvaiheessa esitettiin taholtamme, että rauha tehtäisiin vuoden 1939 rajojen pohjalla, mutta tämä puhe saanut siltä taholta kannatusta.

Kilpi: Tiedusteli mitä merkitsee se, että rauhasta ei saisi julkisuudessa kirjoittaa eikä puhua.

Keskustelun päätyttyä päätettiin kaikilla muilla äänillä kolmea ääntä (Pekkala, Bryggari ja Kilpi) vastaan, ehdottaa ryh-

mälle, että ryhmä päättäisi kannattaa yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

2 §.

Valitaan Reinikainen esittämään ryhmän puolesta annettava lausunto.

Päätettiin, että ryhmän toinen puheenjohtaja Reinikainen esittää ryhmän puolesta annettavan lausunnon.

Asia alistetaan ryhmän hyväksyttäväksi.

Reinikaisen lausuntoon sisällytetään puolueneuvoston päätöslauselma. Ryhmäkokoukselle ehdotetaan, että valmistava valiokunta valtuutettaisiin tarkistamaan Reinikaisen lausunto ennen sen esittämistä.

3 §.

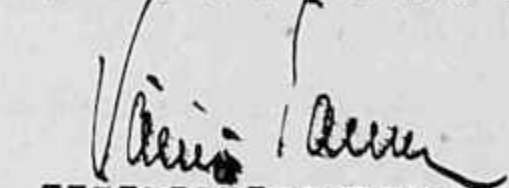
Lomanpyyntöjä.

Ryhmän jäsen Tuominen pyysi virkatehtävien vuoksi vapautusta eduskuntatyöstä t.k:n 14 päiväksi.

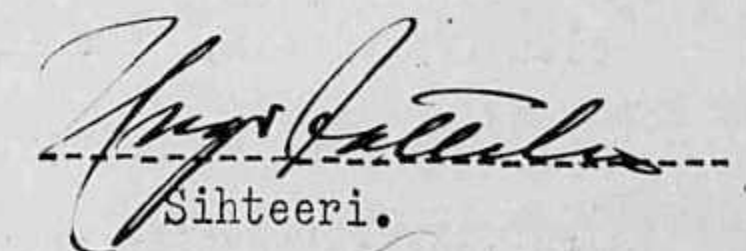
Ryhmän jäsen Koponen pyysi lääkärin antamaan lausuntoon viitaten sairauden perusteella toistaiseksi vapautusta eduskuntatyöstä.

Lomanpyyntöjä päätettiin puoltaa.

V a k u u d e k s i :

Puheenjohtaja.

Sihteeri.

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 12 p:nä huhtikuuta 1944. Kokous alkoi kello 15,35. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Hakkila, Koponen (sairas), Lumme (sairas), Paasonen (sairas) ja Valta. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Suhtautuminen hallituksen tiedonantoon.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen tiedonantoon, joka koski Suomen ja Neuvostoliiton välisiä rauhantunnusteluja sekä Neuvostoliiton esittämiä välirauhan ehtoja.

Puheenjohtaja Tanner totesi, että ryhmän on nyt päätettävä suhtautumisestaan hallituksen tiedonantoon. Selosti äskettäin pidetyn puolue-neuvoston kokouksen tekemää päätöstä.

Valmistava valiokunta ehdottaa, että ryhmä päättäisi kannattaa yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Pekkala: Piti tärkeänä, että ryhmän taholta esitettäisiin oma päiväjärjestykseen siirtymismuoto. Siten eristäydymme niistä ryhmistä, jotka ovat kaukana meistä. Huomautti, että Neuvostoliitto ei ole esittänyt ehtojaan ultimatum luontoisena, vaan ne ovat ehdotuksia. Venäläisten kanssa on jakettava neuvotella, siitä on ehkä hyötyä. Esitti ryhmäkokouksen hyväksyttäväksi seuraavan päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon:

"Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta, todeten, että Venäjän esittämät rauhan ehdot ovat ehdotuksia, joista siis vielä voidaan keskustella, kehoittaa hallitusta jatkamaan rauhanneuvotteluja."

Lepistö: Selosti meikäläisen järjestöväen kokouksia, joissa oli ollut mukana. Kokouksia oli ollut kymmenen eri tahoilla vaalipiiriin. Kokouksissa ei kukaan ollut hyväksynyt esitettyjä ehtoja, mutta neuvottelujen jatkamisen kannalla oli kyllä oltu. Erikoista huomiota oli kiinnitetty mm. Ruotsin lehtien kirjoituksiin, joiden johdosta toivottiin Suomen taholta jotain tehtävän. Yhtyi v.v. ehdotukseen.

Jokinen: Kannatti Pekkalan ehdotusta.

Kulovaara: Eilen suoritettiin puoluenevoston kokouksessa perusteellinen keskustelu tämän asian johdosta. Lopuksi päätettiin yksimieliseen tulokseen. Eduskunnassa esitettävässä puheenvuorossa olisi esitettävä puoluenevoston kanta. Tämän perusteella voidaan äänestää yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta.

Hiltunen: Oli myös ollut eräässä neuvottelukokouksessa mukana, jossa oli 250 osanottajaa ja siinäkin kokouksessa ei ehtoja pidetty hyväksyttävänä. Samanlainen henki oli ollut Kuopion läänin itäisen vaalipiirin sos.-dem. piirikokouksessa Joensuussa, jossa oli ollut puoluetoimikunnan edustajana. Yhtyi v.v. ehdotukseen.

Lehtokoski: Kannatti v.v. ehdotuksen hyväksymistä.

Kuusisto: Huomautti, että meikäläistenkin taholta tehdään eduskunnassa huonoja ja sopimattomia välihuutoja. Sellaisista olisi luovuttava, sillä ne eivät vastaa tarkoitustaan ja heikentävät ryhmämme arvovaltaa.

Voionmaa: Jos ryhmä olisi yksimielisesti perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla, niin voisin siinä olla mukana. Se olisi mielenosoitus. Pääasia on nyt se mitä hallitus vastauksessaan sanoo. Puhujaa oli miellyttänyt se, että hallituksen puolesta pääministeri ilmoitti hallituksen kiinnittäneen huomiota eduskunnassa oppositionkin taholta esitettyihin lausuntoihin. Tahtoi jättää hallitukselle tilaisuuden hoitaa tämä asia, eikä näin ollen vastustanut yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä. Saattaisi olla hyvä, että määriteltäisiin mihin myönnytyksiin Suomen taholta mennään. Halusi tässä vaiheessa luottaa hallituksen toimintaan, koska uskoi, että se pyrkii mahdollisuuksien mukaan keskusteluja jatkamaan. Myöhemmin on vielä tilaisuus omakin päiväjärjestykseen siirtymismuoto ehdottaa.

Tanner: Puoluenevosto oli asian pääkohdissa yksimielinen. Kukaan ei hyväksynyt esitettyjä ehtoja. Keskustelujen jatkamista pidettiin välttämättömänä. Ehtoihin on saatava lievennyksiä. Tä-

män jälkeen puhuja kertasi pääministerin tiedonannon loppukohdan. Huomautti Pekkalan ehdotuksen johdosta, että hallitus ei voi sitä hyväksyä. Siinä sitäpaitsi puhutaan neuvottelujen jatkamisesta, vaikka neuvotteluja ei vielä ole käytykään, on vain ollut rauhan tunnusteluja.

Kivisalo: Oli yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla.

Peltonen, M.: Hallituksen kannanotto sisältää selvän tunnustelujen katkaisemisen. On saatu Neuvostoliiton rauhanehdot, nyt pitäisi Suomen taholta esittää oma ehdotus. Ei riitä, että sanotaan vain, että näillä ehdoilla ei voida rauhaa tehdä, koska tämä on pelkästään kielteinen kannanotto.

Wirtanen: Jos ryhmä ei hyväksy Pekkalan ehdotusta, niin silloin on tärkeätä, että ryhmän toisen puheenjohtajan esittämässä lausunnossa ilmaistaan ryhmän kanta. Rauhan puolesta on aktiivisesti toimittava. Suomen taholta on esitettävä vastaehdotus.

Lindman: Huomautti minkälaisen vastapuolen kanssa ollaan tekemisissä. Palautti mieliin minkälaiset ehdot Virolle 1919 esitettiin. Myöskin Puolalle esitettiin hyvin raskaat ehdot. Viro ja Puola hylkäsivät ne. Piti tärkeänä, että ryhmän puolesta esitettävässä puheessa ilmaistaan puoluenevoston kanta.

Railo: Parasta on menetellä v.v. suosittelemalla tavalla. Väitettiin että hallituksen taholla ^{ensimmäistä vastausta koskettavaksi} suunniteltiin omien ehtojen esittämistä, mutta että Ruotsin taholta huomautettiin, että sellainen toimenpide katkaisisi kosketuksen.

Lepistö: Tiedusteli miten Saksa on suhtautunut asiaan.

Tanner: Saksa ei ole millään tavalla reagoinut.

Peltonen, O.: Kyllä Suomen taholta pitäisi tarkemmin määritellä mihin pyritään. On liian ylimalkaista puhua vapauden ja itsenäisyyden säilyttämisestä j.n.e. Ainakin hallituksen esittämässä perusteluissa olisi kantamme tarkemmin kuin tähän asti määriteltävä.

Tanner: Neuvostoliitto on tahtonut rajoittaa keskustelun koskemaan vain välirauhan ehtojaan. En usko, että varsinaisia vastaehdo-

voidaan/
tuksia/tehdä ennenkuin ollaan saman neuvottelupöydän ääressä.

Mansner: Hallituksessa tuskin päästäisiin yksimielisyyteen siitä, mitä vastaehdotuksessa olisi sanottava. Jos vastaehdotus poikkeaisi Neuvostoliiton esittämältä pohjalta, niin se katkaisisi keskustuksen. Puolueneuvoston päätöslauselma on ryhmän taholta esitettävässä puheessa tuotava julki.

Pitkäsilta: Yhtyi O. Peltosen esittämään lausuntoon. Katsoi olevan maallemme etua, jos sanotaan, mitkä ovat tavoitteemme. Itä-Karjalaan tunkeutuminen voi vaikeuttaa rauhanneuvotteluja ja tunnusteluja.

Keskustelun päätyttyä toimitettiin äänestys v.v. ehdotuksen ja Pekkalan ehdotuksen välillä.

Äänestyksessä kaikilla äänillä (ääniä ei laskettu) 11 ääntä vastaan hyväksyttiin v.v. ehdotus, joka siten tuli ryhmän päätökseksi.

2 §.

Reinikainen esittää ryhmän puolesta annettavan lausunnon.

Hyväksyttiin v.v. esitys, että ryhmän toinen puheenjohtaja Reinikainen esittää eduskunnassa ryhmän puolesta annettavan lausunnon ja että v.v. valtuutetaan tarkistamaan mainittu lausunto ennen sen esittämistä.

3 §.

Työväenyhdistyksien verottaminen.

Keskusteltiin Jokisen aloitteesta työväenyhdistyksien verottamisesta.

Jokinen: Ilmoitti, että eräs valtion verotusviranomaisen Vuorinen nimeltään on antanut verotuslautakunnille sellaisia ohjeita, joiden mukaan työväenyhdistyksiä, joilla on kiinteistö, jouduttaisiin verottamaan vastoin aikaisempaa käytäntöä ja voimassa olevaa lakia.

Tanner: Lupasi ottaa asiasta selkoa.

4 §.

Lomanpyyntöjä.

Ryhmän jäsen Tuominen pyysi virkatehtävän vuoksi vapautusta eduskuntatyöstä t.k:n 14 päiväksi.

Ryhmän jäsen Koponen pyysi lääkärin antaman lausunnon perusteella osoitetun sairauden johdosta vapautusta toistaiseksi eduskuntatyöstä.

Valmistavan valiokunnan lausunnon perusteella lomanpyyntöihin suostuttiin.

Tarkistettu:

Vaikuttajaksi:

puheenjohtaja

Sinööri.

SUOMEN ITÄVALTIYSHUOMIOT

Pääsihteerinä 1914.

S.I.M.

Helsinki.

Suomen rauhan ehdot.

Suomi on voittanut. Neuvostoliitto on hävinnyt, provosoinensa sodan.

Suomen on ilmoitettava seuraavat rauhan ehdot Neuvostoliitolle ja tiedoitettava niistä kaikille kolmisopimus- ja niihin liittyneille valloille.

1. Suomi vaatii neuvostoliittoa heti lopettamaan sodan ja poistamaan joukkonsa koko siltä alueelta, jolla jo 1200 luvulla oli suomalaisen asutus. Näiden historiallisten rajojemme piiriin kuuluu: Nykyinen Kanta-Suomi, Itä-Suomi, ja Inkeri sekä Kuola (jossa asuu 60,000 suomalaista ja 10,000 ulkomaisista).

2. Venäjän on maksettava Suomelle sotakorvausta 50 miljardia (50,000,000,000:-) dollaria. Maksusika 10 vuotta.

3. Varsinainen rauha tehdään samanaikaisesti kuin Saksa tekee rauhansuostuksen kanssa, jolloin yhdessä määrätään rauhansuostuksen taloudellinen toimeenpää.

4. Nykyinen Neuvostotasavaltojen liitto on hajotettava siten, että Venäjällä pakkovalloituksessa olevat kansat saavat täydellisen itsenäisyyden, kansojen itsenäistymisoikeuden mukaan.

Suomen naapuriksi tulee silloin: Syyriänien (Komin) valtio ja Perman valtio (pääkaupunkina Nowgorod). Suomi vapautuu täten ikuisiksi ajoiksi rynnien naapuruudesta.

.....
Erikoishuomautus: Pelkurit väistykööt syrjään, eduskunnan, hallituksen ja koko kansamme on vapautettava itsensä nilviäisistä ja vihollistensa holhouksesta sekä myöskin "puolueettomista" vihollisista.

"Sillä, joka on laja, rohkea ja toimekäs ei ole vaikeuksia.

S.I.M.
Johtaja.

voidaan/
tuksia/tehdä ennenkuin ollaan saman

Mansner: Hallituksessa tusk
siitä, mitä vastaehdotuksessa olisi
kealsi Neuvostoliiton esittämältä p

~~Kuusi~~
ehdotus seuran
van johtajajärjestelmän
säilyttämiseksi.

Seuralla on halli
Tuhon Tiedonantaja, se
muuta. Toiseksi, että se
jäs. esittämät rauhaneu
dot ovat ehdotuksia, jo
suijilla voidaan se
muutella. Kehoitetaan halli
Tusta jättämään rauha
neuvottelemis-
perheen puolesta.

Rekkala

Lääkärin todistus.

Kansanedustaja Albin Koponen sairastaa edelleen
vaikeata sydäntautia (Myocard. et insuff. cordis) ja on sentähän
toistaiseksi vainuun & kuolemaan kysymyksen poittamaan
Kansanedustajan tehtäviä, jonka taten todistan kun-
niani ja oman tunteeni kautta.

Lihsa 4.4.44.

V. Lehtola
Lääkärin todistus.

voidaan/
tuksia/tehdä ennenkuin ollaan saman

Mansner: Hallituksessa tuski
siitä, mitä vastaehdotuksessa olisi
keaisi Neuvostolliton esittämältä po

Kuusi
ehdottaa seuran
van päiväjärjestykseen
säilyttämiseksi
huhtikuun kalle
Ruhon tiedonannon, että
muuta, toiseksi, että Venä
jän esittämät vaatimukset
ovat ehdotuksia, joi
siis niitä voidaan
huhtikuun kalle
Tuuli istuumaan rauha

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan kokouksesta, joka pidettiin pankkivaliokunnan huoneessa eduskuntatalossa 12 p:nä huhtikuuta 1944. Kokous alkoi kello 18,30. Saapuvilla olivat: Erich, Kuusisto, Lehtokoski, Linna, Lonkainen, Reinikainen, Salmenoja, Syrjänen, Tanner, Tolonen ja Aattela. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Ryhmän puolesta esitettävän lausunnon tarkistaminen.

Ryhmäkokouksen tänään antaman valtuuden perusteella otettiin tarkistettavaksi ryhmän puolesta eduskunnan istunnossa hallituksen tiedonannon johdosta annettava lausunto, jonka esittää ryhmän toinen puheenjohtaja Reinikainen.

Kokouksen hyväksyttäväksi esitettiin ryhmän puolesta esitettävän lausunnon luonnos.

Asian johdosta syntyneessä keskustelussa tehtiin lausunnon johdosta eräitä huomautuksia ja esitettiin toivomuksia tehtävistä korjauksista.

Kun lausunnon tarkistus oli suoritettu loppuun, hyväksyttiin se eduskunnassa esitettäväksi.

V a k u u d e k s i :

Väinö Tanner

Puheenjohtaja.

Yrjö Rättö
Sihteeri.

N.g

Smk 66:88

Das dem Zerstreuungssystem

Kunsi kynnentä kunninarkkista
 lehdessä kynnentä kynnä
 joka täten kynnentä

joka täten, kytätään.

Helsinki

belini kulan 11 p. 1957

VLSKULMAN

Копия А.И.А.П.Р.П.П.

1-11-1968

Lena S.

Posti, maksat
7.20 33.20

IVERRUS-, KELLO- JA
KULTASEPÄNLIKE
HELSINKI, MIKKONKATU 7
PUHELIN 33553
32553

Helsinki, 11 p:nä helmik.1939

Lasku

IS

Sos.-dem Eduskuntaryhmä, Helsinki

MAKSAVA

An Hopeinen kynäteline, hopeinen paperi-
veitsi, hopeinen imuri,
Hopeinen täytekynä, hop.kynänvarsi ja
hopeinen kukkamaljakko, yhteensä

netto mk 2.180:-

Kuitataan:

VELJESSE
SUNDQVIST
Ante Milja Heuman